

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოლოგიის დეპარტამენტი

ხელნაწერის უფლებით

ლევან ტარიელაძე

**ამერიკის შეერთებული შტატები და კოსოვოს კრიზისი
(1998-1999 წწ.)**

ისტორიის დოქტორის (Ph.D) აკადემიური ხარისხის
მოსაპოვებლად წარდგენილი დისერტაციის

ა ნ ო ტ ა ც ი ა

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია ბსუ-ს ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოლოგიის დეპარტამენტში.

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:

რევაზ დიასამიძე - ისტორიის დოქტორი, ბსუ-ს ასოცირებული პროფესორი

უცხოელი შემფასებელი:

შაჰინ მუსტაფაევი - ისტორიის დოქტორი, პროფესორი, აზერბაიჯანის

მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიკოსი

შემფასებლები:

სულხან კუპრაშვილი - ისტორიის დოქტორი, ქუთაისის აკაკი წერეთლის

სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი

არჩილ ვარშალომიძე - ისტორიის დოქტორი

მადონა გოგიტიძე - ისტორიის დოქტორი

სადისერტაციო ნაშრომის **დაცვა შედგება 2022 წლის 24 იანვარს 17:00 საათზე**, ბსუ-ს ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე.

მისამართი: ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ნინოშვილის ქ. №35, აუდიტორია №37.

სადისერტაციო ნაშრომის გაცნობა შესაძლებელია ბსუ-ს ბიბლიოთეკასა და ამავე უნივერსიტეტის ვებ-გვერდზე.

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი:

მაია კიკვაძე

შესავალი

„ცივი ომის“ დასრულებამ მნიშვნელოვანი ცვლილებები შეიტანა მსოფლიოს პოლიტიკურ რუკაზე. საბჭოთა კავშირი დაიშალა, გერმანია გაერთიანდა, მმართველი რეჟიმები და პოლიტიკური სისტემები შეიცვალა აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში. იდეოლოგიასთან ერთად აღნიშნულ პროცესებში ფიგურირებდა, და ზოგჯერ დომინირებდა, ნაციონალური კომპონენტი. ცხადია, ეს ყველაფერი ამერიკული პოლიტიკის გავლენის არეალის გაფართოების და რუსეთის უკან დახევის შედეგად იყო. აღნიშნული პროცესები ხშირ შემთხვევაში მშვიდობიანად მიმდინარეობდა, თუმცა, სისხლისღვრის აცილება შეუძლებელი გახდა იუგოსლავიის სოციალისტურ ფედერაციულ რესპუბლიკაში, ექვსი რესპუბლიკისგან (სერბეთი, ხორვატია, სლოვენია, ბოსნია და ჰერცეგოვინა, მონტენეგრო, მაკედონია) შემდგარ ცენტრალურევროპულ სახელმწიფოში, სადაც დეზინტეგრაციული პროცესები მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ არნახული სისასტიკითა და ტრაგედიებით განვითარდა.

„ცივი ომის“ პერიოდში იუგოსლავია კომუნისტური სახელმწიფო იყო, მაგრამ ვარშავის პაქტის ქვეყნებთან შედარებით, იგი საბჭოთა კავშირისგან, უფრო მეტი დამოუკიდებლობით სარგებლობდა. ექვსი რესპუბლიკის და ორი ავტონომიური პროვინციისგან (კოსოვო და ვოევოდინა - სერბეთის შემადგენლობაში) შემდგარ იუგოსლავიის სოციალისტურ ფედერაციულ რესპუბლიკაში არსებული ეთნიკური, ენობრივი და რელიგიური განსხვავებების მიუხედავად, იოსიპ ბროზ ტიტო ახერხებდა ამ სახელმწიფოს ერთიანობის შენარჩუნებას. იგი ქვეყანას გარდაცვალებამდე, 1980 წლამდე ედგა სათავეში. სიტუაცია დაიძაბა სერბი სლობოდან მილოშევიჩის მოსვლის შემდგომ, რომელმაც გადაწყვიტა გაემლიერებინა სერბთა პოზიციები.

დეზინტეგრაციული პროცესები ყოფილი იუგოსლავიის ტერიტორიაზე თავიდანვე სისხლიანი დაპირისპირებების ფონზე წარიმართა. 1991 წელს დამოუკიდებლობა გამოაცხადეს სლოვენიამ, ხორვატიამ და მაკედონიამ. 1992 წელს კი ბოსნია და ჰერცეგოვინამ. დამოუკიდებლობის გამოცხადებიდან მეორე დღესვე, სლობოდან მილოშევიჩმა გაგზავნა იუგოსლავიის სახალხო არმია სლოვენიაში, მაგრამ იმის გამო, რომ სლოვენია სერბეთს არ ესაზღვრება, სერბთა თემი სლოვენიაში შედარებით

მცირერიცხოვანია და სლოვენის არმიაც კარგად იყო მომზადებული თავდაცვისათვის, ფართო მასშტაბიანი საომარი მოქმედებები არ წარმოებულა და ომმა სულ ათ დღეს გასტანა, რის შემდგომაც მხარეები დაზავდნენ. 1992 წელს კი სლოვენის დამოუკიდებლობა აღიარეს ევროპულმა სახელმწიფოებმა. შედარებით უფრო მასშტაბური იყო ხორვატიის ომი, სადაც ხორვატები დაუპირისპირდნენ ადგილობრივ სერბებს, რომელთაც ცალკე რესპუბლიკის შექმნა მოისურვეს ხორვატიის ტერიტორიაზე. ამ ბრძოლაში ხორვატებმა თავდაუზოგავი ბრძოლისა და საერთაშორისო მხარდაჭერის ხარჯზე დამაჯერებლად გაიმარჯვეს, მაგრამ დანაკარგი ორივე მხრიდან ათასობით გარდაცვლილს, ათიათასობით დაჭრილსა და დევნილს შეადგენდა. სლოვენისა და ხორვატიის შემდგომ იყო ბოსნიის ომი, რომელიც ყველაზე ჩახლართული და ხანგრძლივი აღმოჩნდა. ბოსნია და ჰერცეგოვინის რესპუბლიკაში 1991 წლისთვის 4,4 მლნ ადამიანი ცხოვრობდა, მათ შორის წარმოდგენილი იყო სამი დიდი ჯგუფი - ბოსნიელი მუსლიმები (44%), სერბები (31%) და ხორვატები (17%), რომლებმაც ქვეყანაში მიმდინარე დეზინტეგრაციული პროცესების კვალდაკვალ გადაწყვიტეს საკუთარი დამოუკიდებელი რესპუბლიკები შეექმნათ. ტერიტორიული დავების გამო მათ გააჩაღეს სასტიკი ბრძოლა ერთმანეთის წინააღმდეგ. ომი სამ წელიწადნახევრის განმავლობაში მასობრივი ეთნიკური წმენდით მიმდინარეობდა და მხოლოდ 1995 წელს, ნატო-ს მცხირე ჩარევის შედეგად დასრულდა დეიტონის შეთანხმებით.

სლოვენის, ხორვატიის და ბოსნიის ომების შემდეგ, საერთაშორისო საზოგადოების ყურადღების მიქცევის შანსი გაუჩნდათ სერბეთის ავტონომიურ მხარეში - კოსოვოში მცხოვრებ ეთნიკურ უმრავლესობას - ალბანელებს, რომლებიც თავიანთი სეპარატისტული მიზნების გამო ხშირად განიცდიდნენ რეპრესიებს იუგოსლავიის მთავრობის მხრიდან, რომელსაც სერბი სლობოდან მილოშევიჩი ედგა სათავეში. ალბანელთა სეპარატისტული განწყობები, რომელიც მათ ყოველთვის გააჩნდათ, განსაკუთრებით გაძლიერდა მას შემდეგ, რაც 1989 წელს სერბეთმა გააუქმა კოსოვოს ავტონომიური სტატუსი, რასაც კოსოვოელ ალბანელთა დიდი აღშფოთება მოჰყვა. ალბანელებსა და სერბებს შორის დაპირისპირებამ კოსოვოში პიკს მიაღწია 1998 წლის თებერვალში და ფართომასშტაბიან შეიარაღებულ დაპირისპირებაში გადაიზარდა.

კოსოვოს კონფლიქტმა სწრაფად შეიძინა საერთაშორისო ხასიათი. მასში პირდაპირ ან ირიბად იქნენ ჩაბმულნი ევროპის და მსოფლიოს წამყვანი სახელმწიფოები, საერთაშორისო ორგანიზაციები, არასამთავრობო ჰუმანიტარული ორგანიზაციები და ა.შ. თუმცა კოსოვოს კრიზისის გადაწყვეტაზე მოქმედი მთავარი გარე ფაქტორი ამერიკის შეერთებული შტატების პოლიტიკა იყო, რომელიც ნატო-ს მთავარ, მამოძრავებელ ძალას და „ცივი ომის“ დასრულების შემდგომ, საერთაშორისო პოლიტიკის ლიდერ სახელმწიფოს წარმოადგენდა.

კოსოვოს კრიზისი გახდა მეორე მასშტაბური მოვლენა ბალკანეთში ბოსნიის ომის შემდეგ, რომელშიც ამერიკის შეერთებული შტატები ღებულობდა მონაწილეობას 1990-ან წლებში. რაც იყო, გარკვეულწილად ლოგიკური გაგრძელება აშშ-ს პოლიტიკის რეგიონში. 1998-1999 წლებში კოსოვოში განვითარებული მოვლენების მძიმე შედეგები დღემდე იგრძნობა, საკითხი კი მიუხედავად კოსოვოს დამოუკიდებლობის მრავალი სახელმწიფოს მიერ აღიარებისა, არ არის ბოლომდე გადაწყვეტილი.

საკვლევი თემის აქტუალობა. ამერიკის შეერთებული შტატების საგარეო პოლიტიკა მრავალი მეცნიერის ყურადღებას იპყრობს და ეს ბუნებრივიცაა, რადგან აშშ დღემდე რჩება ეკონომიკური და სამხედრო-პოლიტიკური თვალსაზრისით ყველაზე განვითარებულ სახელმწიფოდ, რომელსაც შეუძლია გავლენა მოახდინოს დედამიწის ნებისმიერ წერტილში მიმდინარე პროცესებზე. XX საუკუნის დასაწყისიდან მოყოლებული, აშშ ძალიან მოკლე დროში გადაიქცა რეგიონული აქტორიდან საერთაშორისო პოლიტიკის ერთ-ერთ მთავარ, განმსაზღვრელ სახელმწიფოდ. მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ, გახდა დასავლური სამყაროს ლიდერი საერთაშორისო ურთიერთობათა ბიპოლარულ სისტემაში. XX საუკუნის ბოლოს, „ცივი ომი“-ს დასრულების შემდგომ კი, აღმოჩნდა ვითარებაში, სადაც მისი სამხედრო-ეკონომიკური განვითარება ბევრად აღემატებოდა ნებისმიერი სხვა ქვეყნისას, რის გამოც ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა მიიღო მნიშვნელოვანი თავისუფლება თავის საგარეო პოლიტიკურ ქმედებებში და პოსტბიპოლარული სამყაროს ლიდერ სახელმწიფოდ იქცა.

იუგოსლავიის მოვლენებიდან, თავისი სისასტიკით, მასშტაბურობითა და საერთაშორისო ჩართულობით, გამორჩეულია კოსოვოს კონფლიქტი სერბებსა და

ალბანელებს შორის, რომელიც „ცივი ომის“ შემდგომი მსოფლიო პოლიტიკის განსაკუთრებული და შეიძლება ითქვას ყველაზე რეზონანსული მოვლენაა. შესაბამისად, აშშ-ის პოლიტიკა აღნიშნულ კონფლიქტთან მიმართებაში, ვფიქრობთ უდაოდ საინტერესო და აქტუალურია. თავისი პრეცედენტებით და შედეგებით, ამ კრიზისმა დიდი გავლენა მოახდინა არა მარტო მასში უშუალოდ ჩართულ მხარეებზე, არამედ სრულიად სხვა ქვეყნებზე, მათ შორის საქართველოზე, რის გამოც ის იმსახურებს ჩვენს ყურადღებას და ვფიქრობთ, საჭიროებს მეტ განხილვასა და შეფასებას, ქართულ სამეცნიერო სივრცეში.

კვლევის მიზანი. ნაშრომის მიზანია გავანალიზოთ ამერიკის შეერთებული შტატების საგარეო პოლიტიკისთვის დამახასიათებელი ზოგიერთი თავისებურებები XX საუკუნის 90-ან წლებში, მაშინ როდესაც ფაქტიურად აღარ არსებობდა მისი საგარეო პოლიტიკის შემზღუდავი ძალა მსოფლიოში. იმ დროინდელი აშშ-ს საგარეო პოლიტიკიდან ჩვენთვის განსაკუთრებით საინტერესოა, პოლიტიკა რეგიონულ ეთნიკურ კონფლიქტებთან მიმართებაში. ასეთი XX საუკუნის 90-ან წლებში რამდენიმე იყო, მაგრამ გადავწყვიტეთ განგვეხილა და შეგვესწავლა აშშ-ს მოქმედებები 1998-1999 წლებში სერბეთის ავტონომიურ მხარე კოსოვოში განვითარებულ კონფლიქტთან მიმართებაში, რომლიდანაც ხშირად ხდება პარალელის გავლება ქართულ კონფლიქტებზე, აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონებში. ამერიკის შეერთებული შტატები არის საქართველოს მთავარი სტრატეგიული პარტნიორი და მხარდამჭერი ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობის და სურენიტეტისა. გამომდინარე აქედან, ჩვენი მიზანია გამოვიკვლიოთ აშშ-ს მოქმედებების ხასიათი, მოტივაცია, მიზანი და მათი ცვალებადობის მიზეზები კოსოვოს კონფლიქტთან მიმართებაში. რაც, თვის მხრივ მნიშვნელოვანია ქართული კონფლიქტებისადმი აშშ-ს დამოკიდებულებაზე პარალელების გავლებისა და სამომავლო პერსპექტივებზე მსჯელობისათვის.

კვლევის მეთოდები. წინამდებარე ნაშრომში მოცემული საკითხის კვლევისას გამოყენებული იქნა ისტორიული შემეცნების და შედარებითი ანალიზის მეთოდები; კრიტიკულად იქნა გაანალიზებული საკვლევ თემასთან შეხებაში არსებული მონოგრაფიები, სამეცნიერო სტატიები, ანგარიშები, მემუარები და სხვა მნიშვნელოვანი დოკუმენტები, რომელთა შედარება და ანალიზი მნიშვნელოვანია

მოვლენათა სიზუსტისა და ობიექტური შეფასებისათვის.

მეცნიერული სიახლე და პრაქტიკული მნიშვნელობა. სადისერტაციო ნაშრომი წარმოადგენს პირველ მონოგრაფიულ კვლევას ქართულ სამეცნიერო სივრცეში, რომელშიც ქართულ, ინგლისურ და რუსულ სამეცნიერო ლიტერატურასა და წყაროებზე დაყრდნობით განხილულია ამერიკის შეერთებული შტატების მოქმედებები და მისი ლიდერული როლი 1998-1999 წელს კოსოვოს კონფლიქტის გადაწყვეტაში, რაც საშუალებას იძლევა გავიგოთ აშშ-ს საგარეო პოლიტიკის ზოგიერთი თავისებურებები 1990-ან წლებში და პარალელი გავავლოთ აშშ-ს პოლიტიკაზე ქართული კონფლიქტების მიმართ.

ნაშრომში დინამიურად არის გაანალიზებული „ცივი ომის“ დასასრულს, ყოფილი იუგოსლავიის ტერიტორიაზე განვითარებული დეზინტეგრაციული პროცესები, რაც საშუალებას იძლევა წარმოდგენა შეგვექმნას იმ დროისათვის იუგოსლავიაში არსებულ ზოგად პოლიტიკურ მდგომარეობაზე, რამაც თავისი გავლენა მოახდინა შემდგომში კოსოვოს კონფლიქტის განვითარებაზე. ობიექტურადაა განხილული კოსოვოს კონფლიქტის განვითარების წინაპირობები, პროცესი და ჩართული მხარეების პოლიტიკური ინტერესები.

წინამდებარე სადისერტაციო ნაშრომი შესაძლებელია გამოყენებული იქნას საკითხით დაინტერესებული პირების მიერ, როგორ ინფორმაციული და სამეცნიერო წყარო, აშშ-ს საგარეო პოლიტიკის და ეთნიკური კონფლიქტების შესწავლისას.

საკითხის შესწავლის ისტორია. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, კოსოვოს კონფლიქტი 1998-1999 წლებში „ცივი ომის“ შემდგომი პერიოდის ერთ-ერთი ყველაზე რეზონანსული მოვლენაა. შესაბამისად, საკითხის ირგვლივ არსებული სამეცნიერო ლიტერატურა და წყაროებიც არაერთგვაროვანია. საკითხის კვლევისას მოძიებული და განხილული იქნა 200-ზე მეტი ქართულ, ინგლისურ და რუსულ ენოვანი სამეცნიერო ლიტერატურა, სტატიები ანგარიშები, ინტერვიუები, საჯარო განცხადებები, მემუარები და სხვადასხვა დოკუმენტები. მათი ძირითადი ნაწილისათვის დამახასიათებელია 2 ტენდენცია: პირველი, არიან ავტორები, რომლებიც ცდილობენ ბოლომდე გაამართლონ აშშ-ნატო-ს სამხედრო მოქმედებები და ასეთი, რა თქმა უნდა უპირველესად არიან ამერიკელი და დასავლეთ ევროპელი ავტორები, თუმცა ამერიკელებს შორისაც არიან აშშ-ს საგარეო პოლიტიკის და კონკრეტულად

კოსოვოსთან მიმართებაში მისი მოქმედებების კრიტიკოსები; ხოლო, ავტორები, რომლებიც მიყვებიან მეორე ტენდენციას, რაც გულისხმობს აშშ-ს და ნატო-ს დამნაშავედ გამოცხადებას უსამართლო მოქმედებებსა და ომის გაჩაღებაში, გვხვდებიან ძირითადად რუსულ და თავისთავად სერბულ წყაროებში. ინგლისურ და რუსულ ობიექტური სულისკვეთების ნაშრომი, სადაც განხილულია კონფლიქტში ჩართული მხარეების და მათი მოქმედებების, როგორც დადებითი, ასევე უარყოფით მხარეები, თითქმის არ გვხვდება. რეალურად კი, წარმოუდგენელია ომსა და სისხლისღვრაში რომელიმე მხარე იყოს ბოლომდე მართალი. კოსოვოს კრიზისთან და ისტორიასთან დაკავშირებულ საკითხებზე ქართულ სამეცნიერო სივრცეში სამწუხაროდ არ გვხვდება ბევრი ნაშრომი, მაგრამ თითქმის ყველა ავტორს მაქსიმალურად დაბალანსებული და ობიექტური პოზიცია უჭირავს საკითხთნ მიმართებაში.

კოსოვოს ისტორიის შესახებ ქართულენოვანი ნაშრომებიდან, აღსანიშნავია 2006 წელს, კოსოვოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებამდე ორი წლით ადრე მკვლევარ დაზმირ ჯოჯუას გამოქვეყნებული ნაშრომი: „კოსოვოს პრეცედენტი“, რომელშიც ავტორი ხაზს უსვამს კოსოვოს შესაძლო დამოუკიდებლობის გამოცხადების შედეგებს მთელ მსოფლიოში სეცესიონისტური მოძრაობების სტიმულირების კუთხით. ავტორი მკაფიოდ აღნიშნავს კოსოვოს კონფლიქტის მნიშვნელობას საქართველოსთვის პოლიტიკური თვალსაზრისით. ზოგადად, აღნიშნულ ნაშრომზე საუბრისას უნდა ითქვას, რომ იგი წარმოადგენს ერთ-ერთ პირველ მცდელობას კოსოვოს კონფლიქტის ისტორიის მიმოხილვისა ქართულ ისტორიულ მეცნიერებაში. ავტორი მოკლედ, თუმცა კონკრეტული აქცენტების დასმით, მიმოხილავს კოსოვოს კონფლიქტის ისტორიის საკვანძო საკითხებს უძველესი პერიოდიდან დღემდე და გამოკვეთს იმ ძირითად ფაქტორებსა და ეტაპებს, რამაც XX საუკუნის ბოლო ათწლეულში, საქმე კოსოვოს კრიზისამდე მიიყვანა. ავტორი მკაფიოდ აფიქსირებს საკუთარ პოზიციას კოსოვოს დამოუკიდებლობის აღიარების შესაძლებლობასთან დაკავშირებით და ამბობს, რომ „კოსოვოს დამოუკიდებლობის აღიარება არის საერთაშორისო სამართლის ძირითადი ნორმების დარღვევა და, ამდენად, არაკანონიერი, მართლსაწინააღმდეგო აქცია“.

ქართველი ავტორებიდან ასევე აღსანიშნავია, კახაბერ ყალიჩავას დისერტაცია - „კოსოვო, აფხაზეთი, ცხინვალის რეგიონი: თანამედროვე კონფლიქტების ისტორიულ-შედარებითი ანალიზი“, გამოქვეყნებული 2019 წელს, რომელიც წარმოადგენს პირველ მონოგრაფიულ გამოკვლევას ისტორიოგრაფიაში, სადაც ძალიან საინტერესოდ არის მოცემული კოსოვოსა და საქართველოს სეპარატისტული რეგიონების (აფხაზეთი, ე.წ. „სამხრეთ ოსეთი“) ისტორიულ-შედარებითი ანალიზი და წარმოჩენილია მათი საერთო და განმასხვავებელი ისტორიული მახასიათებლები. გარდა ამისა, ნაჩვენებია აღნიშნული კონფლიქტების მიმართ თანამედროვე რუსული პოლიტიკური შეხედულების უსაფუძვლობა.

2000 წელს საერთაშორისო ურთიერთობების ამერიკელი სპეციალისტების ივო დაალდერის და მაიკლ ოჰანლონის ავტორობით გამოვიდა წიგნი „ცუდი მოგება: ნატოს ომი კოსოვოს გადასარჩენად“ (**Daalder I., O'Hanlon 2000**) სადაც, ავტორები ნატოს ოპერაციის მომხრეებად გამოდიან და დადებით შეფასებას აძლევენ, როგორც იუგოსლავიის არმიის, ასევე ბელგრადისა და სხვა ქალაქების დაბომბვებს. მათი აზრით, კრიზისის გამწვავება ცხადყოფდა ნატოს ჩარევის აუცილებლობას. ისინი ომის შედეგებს განიხილავენ, როგორც ნატოს გამარჯვებას არა უშუალოდ ამ ოპერაციაში, არამედ როგორც ორგანიზაციის ზოგად პოლიტიკასა და მიზნებთან მიმართებაში. ამასთანავე, ავტორების მტკიცებით, შესაძლოა გამარჯვება არ მიღწეულიყო, რომ არა წარმატებული დიპლომატია სამხედრო მოქმედებების პარალელურად. ავტორები აღნიშნავენ, რომ ნატოს წევრების ერთსულოვნებით რუსეთმა საბოლოოდ დაუჭირა მხარი ალიანსს, რითაც გაძლიერდა დიპლომატიური ზეწოლა იუგოსლავიაზე. ამრიგად, ნატომ გაიმარჯვა სხვადასხვა ფაქტორთა წარმატებული კომბინაციის ხარჯზე. იმის გათვალისწინებით, რომ აღნიშნული ნაშრომის დაწერისა და გამოცემის დროს ივო დაალდერი იყო აშშ-ს XXI საუკუნის ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიის შემუშავების კომისიის წევრი, შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ მისი შეფასებები კოსოვოს კრიზისთან მიმართებაში ასახავდა თეთრი სახლის ოფიციალურ პოზიციას.

იუგოსლავიის წინააღმდეგ ნატო-ს ინტერვენციის კიდევ ერთი მხარდამჭერი ჯეიმს სტეინბერგი თავის სტატიაში (**Steinberg 1999**) აფიქსირებს, რომ ნატო-ს გამარჯვებაში არაფერია საზეიმო, ვინაიდან ბევრმა ადამიანმა დაკარგა სიცოცხლე და

საცხოვრებელი კოსოვოში, თუმცა ნატო-ს ხისტი მოქმედებები იყო ერთადერთი სწორი გზა კრიზისის დასასრულებლად. სამხედრო ინტერვენციას წინ უძღოდა აშშ-ს და ევროპის დიპლომატიური ძალისხმევა, რომელიც დაიწყო 1998 წლის მარტში და დასრულდა ერთი წლის შემდეგ რამბუიეში. ავტორი ამტკიცებს, რომ მოლაპარაკებები საფრანგეთში ჩავარდა ბელგრადის ბრალეულობით, მაშინ როდესაც კოსოვოელმა ალბანელებმა მიიღეს შეთანხმების პირობები და პრინციპები. ნატო-ს მიზანს წარმოადგენდა არა იუგოსლავიის დამოუკიდებლობისა და ტერიტორიული მთლიანობის შელახვა, არამედ რეპრესიების შეჩერება და სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპის დაცვა მისი შედეგებისგან. ამერიკილებს შეუძლიათ იამაყონ, რომ მოკლე დროში აშშ-მა და მისმა მოკავშირეებმა შეძლეს მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ კაცობრიობის წინააღმდეგ ყველაზე საშინელი დანაშაულებების შეჩერება ევროპაში. სტეინბერგის აზრით, ნატოს უმოქმედობით სერბები გააგრძელებდნენ ალბანელთა რეპრესიებს და მილიონზე მეტი კოსოვოელი გაქცეული იქნებოდა მთებში, სახლში დაბრუნების იმედის გარეშე. ნატო-ს უმოქმედობა გამოიწვევდა იძულებულ ჩაბმას კონფლიქტში მეზობელი ახალგაზრდა დემოკრატიებისა, რომლებსაც საკუთარ ტერიტორიაზე დევნილთა დიდი ნაკადების შემოსვლა ემუქრებოდათ. რასაც, თავის მხრივ შესაძლოა უფრო დიდი ომი გამოეწვია რეგიონში. სტეინბერგი ირწმუნება, რომ ნატო-ს უხეში ჩარევის გარეშე, ბალკანეთი დანაწევრდებოდა ხანგრძლივი კონფლიქტით, სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპა კი გაივსებოდა დევნილებით და გადაიქცეოდა ქაოსურ და არასტაბილურ სივრცედ. ცენტრალური და სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპის ახალი დემოკრატიები თავს იგრძნობდნენ დასავლეთისგან მიტოვებულად, აშშ-ს ურთიერთობები კი ევროპასთან და რუსეთთან გაუარესდებოდა. ამრიგად, აღნიშნული სტატია წარმოადგენს არგუმენტების ნაკრებს კოსოვოში აშშ-სა და ნატო-ს მოქმედებების სასარგებლოდ და უნდა აღინიშნოს, რომ ეს არგუმენტები არ არის უსაფუძვლო.

ელიოტ კოენი ამერიკულ პოლიტიკას განიხილავს უფრო ფართო გაგებით. თავის ნაშრომში „კოსოვო და ომის ახალი ამერიკული მეთოდი“ (Cohen 2001) ის ამტკიცებს, რომ სხვა ომებისგან განსხვავებით, რომლებსაც აშშ აწარმოებდა „ცივი ომის“ პერიოდში, კოსოვოში სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ამერიკული ინტერესები არ იყო

საფრთხის ქვეშ. ავტორი ვარაუდობს, რომ ნატო-ს ინტერვენცია ემსახურებოდა საბჭოთა იმპერიის ნარჩენების დაშლის დაჩქარებას.

დასავლურ წყაროებში არიან სხვა უამრავი ავტორები, რომლებიც ემხრობიან და ამართლებენ ნატოს ინტერვენციას იუგოსლავიაში, თუმცა არიან კრიტიკოსებიც. მაგალითად, ამერიკელი პოლიტოლოგი მაიკლ პარენტი თავის ნაშრომში „ნაციის მკვლელობა - თავდასხმა იუგოსლავიაზე“ (Parenti 2002) აშშ-ს ადანაშაულებს არამხოლოდ იუგოსლავიის მიზანმიმართულ დაშლაში, არამედ ბალკანეთზე სამოქალაქო ომის გაჩაღებაში. მისი აზრით აშშ-ს პოლიტიკაში არ იყო არც დემოკრატია და არც ჰუმანიზმი, იყო მხოლოდ თეთრი სახლის ინტერესები.

ცნობილი ამერიკელი მეცნიერი ნოამ ჩომსკი თავის ნაშრომში „ახალი ამერიკული ჰუმანიზმი: კოსოვოს გაკვეთილები“ კოსოვოს კონფლიქტის მაგალითზე ცდილობს დაამტკიცოს, რომ აშშ და მისი მოკავშირეები იბრძოდნენ არა კოსოვოელთა უფლებებისთვის, არამედ საკუთარი ეკონომიკური და გეოპოლიტიკური ინტერესებისთვის. რამბუიეს მოლაპარაკებების მაგალითზე, ის აკრიტიკებს აშშ-ნატოს მიერ მიზნის მიღწევის არამხოლოდ სამხედრო მეთოდებს, არამედ დიპლომატიურსაც.

რაც შეეხება რუსულ წყაროებს, აქ ყველაზე ვრცელი და სიღრმისეული ნაშრომები აქვს რუს მეცნიერ ელენა გუსკოვას. თავის ნაშრომებში „იუგოსლავიის კრიზისის ისტორია“ (Гуськова 2001) და „ნატოს აგრესია იუგოსლავიის წინააღმდეგ 1999 წელს“ (Гуськова 2013) ავტორი მკაცრად აკრიტიკებს და დანაშაულს უწოდებს აშშ-ს პოლიტიკას და ნატო-ს სამხედრო ინტერვენციას, ალბანელთა სწრაფვას დამოუკიდებლობისაკენ უწოდებს უსაფუძვლოს და უკანონოს. კოსოვოს კრიზისთან დაკავშირებით სხვა რუს მეცნიერთა ნაშრომებიც ანალოგიური პათოსის მატარებელია. **ნაშრომის სტრუქტურა.** ნაშრომი მთლიანობაში მოიცავს 163 გვერდს და შედგება შესავალი ნაწილის, 3 თავის, 7 ქვეთავის და დასკვნისაგან. შესავალ ნაწილში მოცემულია ნაშრომის მცირე რეზიუმე, საკვლევი თემის აქტუალურობა, კვლევის მეთოდები, მეცნიერული სიახლე და გამოყენებული ლიტერატურის მიმოხილვა. I თავი - „კოსოვოს ისტორია და კრიზისის წინაპირობები“ მოგვითხრობს კოსოვოს ისტორიას უძველესი დროიდან იუგოსლავიის დაშლამდე და მასში განხილულია ის ისტორიული მოვლენები და ფაქტები, რომლებსაც ადგილი ჰქონდა კოსოვოს

ისტორიაში და რომლითაც მანიპულირებენ და მათი პოზიციების საფუძვლად იყენებენ სერბები და ალბანელები; II თავი - „აშშ-იუგოსლავიის ურთიერთობები კოსოვოს კონფლიქტამდე“ შედგება 2 პარაგრაფისაგან, რომლებშიც განხილულია აშშ-ს პოლიტიკა იუგოსლავიასთან მიმართებაში „ცივი ომის“ პერიოდში და „ცივი ომის“ დასრულების შემოდგომ, იუგოსლავიაში განვითარებული დეზინტეგრაციული პროცესებიდან კოსოვოს კონფლიქტამდე. III თავი - „კოსოვოს კონფლიქტი და აშშ-ს ლიდერობა მის გადაწყვეტაში“ შედგება 3 პარაგრაფისაგან, სადაც პირველ პარაგრაფში განხილულია აშშ-ს პოლიტიკის გააქტიურება იუგოსლავიის მიმართ კოსოვოში ვითარების გამწვავების პარალელურად, მეორე პარაგრაფი მოიცავს იმ ბოლო და უმთავრეს მოლაპარაკებებს (მოლაპარაკებები რამბუიეში), რომლის წარუმატებლად დასრულების შედეგმაც ნატო-მ დაიწყო იუგოსლავიის დაბომბვა. მესამე პარაგრაფში კი, განხილულია ნატო-ს 78 დღიანი სამხედრო ოპერაცია იუგოსლავიის წინააღმდეგ და აშშ-ს ლიდერული როლი ამ ოპერაციაში. დასკვნაში განხილული და შეჯამებულია აშშ-ს პოლიტიკა კოსოვოს კონფლიქტთან მიმართებაში და მისი შედეგები იუგოსლავიისთვის, ასევე კონფლიქტის და მისი შემდგომი პროცესების ნეგატიური გავლენა საქართველოზე.

თავი I. კოსოვოს ისტორია და კრიზისის წინაპირობები

§ 1. კოსოვო უძველესი დროიდან 1918 წლამდე

საუკუნეების განმავლობაში კოსოვოს რეგიონში ცხოვრობდა როგორც ეთნიკურად სერბი, ასევე ალბანელი მოსახლეობა, რომელთა ურთიერთობასაც ამ ორი ხალხის ისტორიის ლაბირინთებში შევყავართ.

ანტიკურ პერიოდში კოსოვოს ტერიტორიაზე, თანამედროვე სერბულ-ალბანურ კონფლიქტში მონაწილე მხოლოდ ერთი ხალხის – ალბანელების სავარაუდო წინაპრები ცხოვრობდნენ ილირიელებისა და დარდანების სახით, რომლებიც ბერძნულ-რომაული ცივილიზაციების თვალსაწიერში ექცეოდნენ. ამის დასტურია ის ფაქტი, რომ ამ ხალხებს იხსენიებენ ანტიკური ავტორები – ფსევდოსქილაკსი (Wilkes 1995:94) და აპიანე ალექსანდრიელი (Аппиан 1994). ძველი და ახალი წელთაღრიცხვების მიჯნაზე კოსოვოს რეგიონი ოფიციალურად შედის რომის

იმპერიის შემადგენლობაში. ამ პერიოდში, არც ალბანურ და მითუმეტეს არც სერბულ სახელმწიფოებრიობაზე საუბარი ამ ეტაპზე, უბრალოდ არ არის. ისტორიული წყაროების მიხედვით, მსგავსი სახელწიფო წარმონაქმნები ამ პერიოდში კოსოვოს მიწაზე არ ფიქსირდება.

ადრეული შუა საუკუნეებიდან მოყოლებული კოსოვოს ტერიტორია ხალხთა სხვადასხვა მასების მიგრაციების ასპარეზს წარმოადგენდა. VI-VII სს ამ ტერიტორიაზე იწყება სლავების დასახლება, რომელთაც პროკოპი (**James 2014:96**) სკლავენების სახელით მოიხსენიებს. ამ დროისთვის, კოსოვოს ტერიტორიაზე მაცხოვრებელი ილირიელები უკვე ქრისტიანული რელიგიის აღმსარებლები არიან, მაშინ, როდესაც ახალმოსულ სლავებში (სერბებში) ქრისტიანობა, კონსტანტინე პორფიროგენეტის ცნობის თანახმად, მხოლოდ და მხოლოდ VII საუკუნის დასაწყისში ვრცელდება.

VII-XI საუკუნეებში კოსოვოს რეგიონი ბიზანტიის იმპერიიდან იმართება და, ამასთან ერთად, რეგიონში ეთნიკურად სერბი მოსახლეობის ხვედრითი წილი მკვეთრად იმატებს. ანა კომნენეს ცნობის მიხედვით, XI საუკუნის დასაწყისში კოსოვოს მოსახლეობის უმრავლესობა უკვე სერბია (**Anna Comnena. The Alexiade. Book II, გვ. 47**).

უმუალოდ სერბული სამეფოების შემადგენლობაში კოსოვოს რეგიონი ექცევა მხოლოდ და მხოლოდ XII-XV საუკუნეებში. სერბეთის სამეფოს განსაკუთრებული აღმავლობა დაკავშირებულია ნემანიჩების დინასტიასთან (1166-1371) სწორედ ამ პერიოდში ხდება სერბული საეკლესიო-ადმინისტრაციული ცენტრის დაფუძნება კოსოვოს მიწაზე (**ყალიჩავა 2019:69**).

აღსანიშნავია, რომ ამ პერიოდში უკვე ცალ-ცალკე არსებობს ალბანელთა და სერბთა სახელმწიფოები რეგიონში. საერთო რელიგიის მიუხედავად, ეს ორი ხალხი პრაქტიკულად ორ სხვადასხვა ეთნიკურ ჯგუფს წარმოადგენს ორი სხვადასხვა სახელმწიფოებრივი ერთეულით. კოსოვოს რეგიონში ამ დროს უკვე მოსახლეობის აბსოლუტური უმრავლესობა სერბი იყო, თუმცა, როგორც სერბ მეფეთა „ოქროს ბულებიდან“ (1330, 1348) ირკვევა, ალბანელთა დასახლებები კოსოვოს სამხრეთ და სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში, ე.ი. ალბანეთის ჩრდილოეთ საზღვართან ახლოს, მაინც ფიქსირდებოდა.

XIV ს-ის ბოლოს სავრასა (1385) და კოსოვოს ველის (1389) ბრძოლებში ოსმალეთის იმპერიასთან დამარცხების შემდეგ, ალბანელებსა და სერბების საერთო მტრად გვევლინება „ბრწყინვალე პორტა“. ოსმალეთის იმპერიის ბალკანეთში გამოჩენის შემდეგ, სრულიად ახალი ეტაპი იწყება, როგორც ალბანელების, ისე სერბების და, შესაბამისად, კოსოვოს რეგიონის ისტორიაში (ყალიჩავა 2019:69).

XVII საუკუნიდან მოყოლებული კოსოვოს ტერიტორიაზე ხდება მოვლენა, რომელმაც მნიშვნელოვანი გავლენა იქონია სერბების დემოგრაფიულ მდგომარეობაზე. საუბარია XVII-XVIII საუკუნეებში სერბთა იძულებით გადასახლებაზე კოსოვოს ტერიტორიიდან. აღნიშნული მოვლენის სტიმულირებას, ბუნებრივია, ხელს უწყობდა ოსმალეთის იმპერიის მიერ კოსოვოში გამუსლიმებული ალბანელების ჩასახლების (ძირითადად ჩრდილოეთ ალბანეთის ტერიტორიიდან) მიზანმიმართული პოლიტიკა. შედეგად, XIX საუკუნის დამდეგისთვის, კოსოვოს ტერიტორიაზე სერბული მოსახლეობის ხელოვნურად შემცირების ხარჯზე ალბანური მოსახლეობის ხვედრითი წილის ასევე ხელოვნურად ზრდა შეინიშნება.

XIX საუკუნის დასაწყისიდან მოყოლებული, კოსოვოს ვილაიეთი პორტას დაქვემდებარებული ალბანელი ბეგების მიერ იმართებოდა. ამასთან ერთად, როგორც ვნახეთ, კოსოვოს ტერიტორიაზე მოსახლეობის უმეტესობას ეთნიკური სერბები წარმოადგენდნენ. ამის გათვალისწინებით, ოსმალეთის იმპერიის პოლიტიკა კოსოვოს რეგიონის მიმართ წარმოადგენს Divide et Impera-ს (დაყავი და იბატონე) იმპერიული პრინციპის მკვეთრ გამოხატულებას. გარდა ამისა, სერბული მოსახლეობის სიჭარბის მიუხედავად, კოსოვოს რეგიონის ქალაქები პრიზრენი და პეია, 1870-იანი წლების ბოლოს ალბანური ეროვნული მოძრაობის კერებად გვევლინება. სწორედ ამ ქალაქებიდან დაიწყო ალბანელთა ბრძოლა სახელმწიფოებრიობისთვის, რასაც მათ საბოლოოდ 1912 წელს მიაღწიეს. საყურადღებოა ის ფაქტიც, რომ კოსოვოს ვილაიეთი ნაწილობრივ ექცეოდა ახლადშექმნილი ალბანური სახელმწიფოს შემადგენლობაში. მხოლოდ 1913 წლის ლონდონის კონფერენციის შემდეგ, რუსეთის იმპერიის დახმარებით მოხდა კოსოვოს სერბეთის სამეფოს შემადგენლობაში შეყვანა, მანამდე კი მთელი XIX საუკუნის მანძილზე და XX საუკუნის დასაწყისში, კოსოვოს რეგიონი მუდმივად ალბანელთა

პოლიტიკურ-იდეოლოგიური პლატფორმის საყრდენად გამოიყენებოდა (ყალიბავა 2019:104).

XX საუკუნის დასაწყისში, ბალკანეთში მიმდინარე მოვლენების გამო, კოსოვოს რეგიონის ნაწილი და ზოგადად სერბი და ალბანელი ხალხის დაპირისპირება სრულიად ახალ ისტორიულ ეტაპზე გადავიდა. 1908 წელს სულთნის ხელისუფლების დამხობისა და ოსმალეთის იმპერიის სათავეში „ახალგაზრდა თურქთა“ მოსვლის შემდგომ, გააქტიურდა ალბანელთა ეროვნული მოძრაობა, რომელიც 1912 წელს ალბანელთა პირველი სახელმწიფოს შექმნით დასრულდა.

ახლადშექმნილი ალბანეთის სახელმწიფოს შემადგენლობაში შეყვანილ იქნა კოსოვოს რეგიონის ნაწილი, რომელიც, როგორც უკვე არაერთგზის აღინიშნა, უმეტესწილად სერბებით იყო დასახლებული. ამასთან ერთად, თავად ალბანეთის სახელმწიფოს შექმნის ფაქტი დაკავშირებულია იმდროინდელი გლობალური, მსოფლიო პოლიტიკის ორი დიდი ბანაკის – სამთა კავშირისა და ანტანტის – დაპირისპირებასთან. ამგვარად, უნდა ითქვას, რომ ამ პერიოდში ყოფილი კოსოვოს ვილაიეთის ნაწილს ალბანეთის სახელმწიფოს შემადგენლობაში ჩართვა იმ დიდი პოლიტიკური გეგმის ნაწილი იყო, რითაც სამთა კავშირის ბლოკის ქვეყნები – გერმანია, ავსტრია-უნგრეთი და იტალია – მოქმედებდნენ ანტანტის ბლოკის ქვეყნების – საფრანგეთის, დიდი ბრიტანეთისა და სერბეთის მოკავშირე რუსეთის იმპერიის წინააღმდეგ.

იმავე დიდი პოლიტიკური თამაშის ნაწილად გვევლინება 1913 წლის ლონდონის კონფერენციის შემდეგ, ყოფილი კოსოვოს ვილაიეთის გადაცემა სერბეთის სამეფოსთვის, სადაც ჯერ კიდევ 1903 წლიდან მოყოლებული, ტახტზე ყარაგეორგევიჩების მმართველი დინასტია გვევლინება. სერბეთის მეფე პეტრე ყარაგეორგევიჩი საკუთარ საგარეო პოლიტიკაში მკვეთრ პრორუსულ კურსს ატარებდა, რისი პირდაპირი შედეგიც იყო მეფის რუსეთის ძალისხმევა ლონდონის კონფერენციაზე კოსოვოს სერბეთის სამეფოსათვის გადაცემის თაობაზე.

პირველი მსოფლიო ომის დასრულების შემდეგ და ოსმალთა იმპერიის დაშლის პროცესში, ბალკანეთში შეიქმნა სერბთა, ხორვატთა და სლოვენთა სამეფო. აღნიშნული სლავური სამეფოს ლიდერად მიიჩნეოდა სერბეთის სამეფო. ომის დასრულების შემდგომ შექმნილი ახალი პოლიტიკური რეალობის გამოისობით,

რომლის მიხედვითაც სერბები გამარჯვებულთა ბანაკში მოხვდნენ, კოსოვოს რეგიონი ექცეოდა სერბეთის შემადგენლობაში.

ამრიგად, დასკვნის სახით, უნდა ითქვას, რომ კოსოვოს ვილაიეთი მთელი XIX საუკუნისა და XX საუკუნის დასაწყისის მანძილზე დაპირისპირების მნიშვნელოვან კერას წარმოადგენდა ჯერ ოსმალეთის იმპერიის შემადგენლობაში, ხოლო მოგვიანებით უკვე რეგიონულ და საერთაშორისო ასპარეზზე. მიუხედავად იმისა, რომ კოსოვოს საკითხი ნაკლებად ჩანს პირველ მსოფლიო ომამდელ, ომისდროინდელ და ომის შემდგომ დიპლომატიაში, აღნიშნული რეგიონი, როგორც ვნახეთ, მუდამ წარმოადგენდა ბალკანეთის რეგიონული პოლიტიკის მნიშვნელოვან ნაწილს.

§ 2. კოსოვო 1918-1991 წწ.

ისევე, როგორც XIX საუკუნის ბოლოსა და XX საუკუნის დასაწყისში, პრაქტიკულად მთელი XX საუკუნის მანძილზე, კოსოვოს გარშემო განვითარებულ მოვლენებზე პირდაპირ ასახვას ჰპოვებს ზოგადად ბალკანეთის რეგიონის გარშემო შექმნილი საერთაშორისო პოლიტიკური ვითარება. 1918-1941 – წლები, კოსოვოში სერბული გავლენის გაძლიერების პერიოდია, ხოლო 1941-1944 წლებში, საერთაშორისო პოლიტიკური კონიუნქტურის გათვალისწინებით ეს უპირატესობა ალბანელთა მხარეს გადადის. მეორე მსოფლიო ომის წლებში კოსოვო და მეტოხია იტალიის მიერ იყო ოკუპირებული და შეყვანილი ალბანეთის შემადგენლობაში. ამ პერიოდში ალბანელების მიერ მოკლული იქნა ათასობით სერბი. სხვადასხვა მონაცემებით 100 000-დან 200 000-მდე სერბმა დატოვა ეს ტერიტორიები. მათ ადგილას კი 100 000-მდე ალბანელი გადმოსახლდა ალბანეთიდან. 1944 წელს განთავისუფლების შემდგომ იუგოსლავიის არმია წააწყდა სერიოზულ წინააღმდეგობებს კოსოვოელი ალბანელების მხრიდან, რომლებიც უკმაყოფილონი იყვნენ კოსოვოს სერბეთის შემადგენლობაში დაბრუნებით. 1945 წლის ივლისისთვის ალბანელთა დანაყოფები განადგურებული და განდევნილი იყვნენ მეზობელ სახელმწიფოებში. უკმაყოფილო ალბანელების დაშოშმინების მიზნით, იუგოსლაველ კომუნისტთა ლიდერმა ბროზ ტიტომ კოსოვოდან დევნილ სერბებს უკან დაბრუნება აუკრძალა. კოსოვოს

ავტონომიის სტატუსი მიენიჭა, გაიხსნა ალბანური სკოლები. მიუხედავად ამისა, კოსოვოელი ალბანელები მაინც უკმაყოფილონი იყვნენ. 1960-ანი წლების შუა პერიოდამდე სიტუაცია კოსოვოში ექვემდებარებოდა მკაცრ კონტროლს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის მხრიდან.

1970-იან წლებში კი, პირიქით, თითქოს საქმე გვაქვს უკვე ალბანელთა ეროვნული ინტერესების წინ წამოწევასთან ტიტოს მხრიდან, რაც მკაფიოდ გამოჩნდა მისივე პოზიციიდან 1974 წლის კონსტიტუციის გარშემო გამართულ დებატებში. 1974 წელს ახალი კონსტიტუციის მიღებამ მნიშვნელოვნად გააუმჯობესა მხარეთა ავტონომიურობის ხარისხი, მათ მიიღეს დიდი პოლიტიკური და ეკონომიკური დამოუკიდებლობა. სერბეთის შემადგენლობაში მყოფ კოსოვოსა და ვოევოდინას ავტონომიურ მხარეებს ჰქონდათ თითქმის იგივე უფლებები, რაც სერბეთს იუგოსლავიაში.

1970-ან წლები ხასიათდებოდა დამაბულობით და ალბანური ნაციონალისტური ორგანიზაციების გააქტიურებით, რომელთა შორის გამოირჩეოდა „კოსოვოს ნაციონალური განთავისუფლების ორგანიზაცია“. აღნიშნული ორგანიზაცია მხარს უჭერდა ნაციონალისტურად განწყობილ წრეებს ალბანელ სტუდენტ-ახალგაზრდებში.

ალბანელი ნაციონალისტები, რომლებიც მზად იყვნენ აქტიური ქმედებებისათვის, ელოდებოდნენ ხელსაყრელ მიზეზს. ალბანელების აქტიურობისათვის ხელსაყრელი პირობები შეიქმნა 1981 წელს იოსიპ ბროზ ტიტოს გარდაცვალების შემდგომ, რომელიც ყოველთვის ახერხებდა ამბოხებულების შეჩერებას. მის არცერთ მემკვიდრეს არ აღმოაჩნდა საკმარისი პოლიტიკური სიძლიერე და ხასიათი, იმისათვის, რომ შეეჩერებინა ალბანელების შეიარაღებული ამბოხება ან ბუნტი. ამბოხებისათვის საჭირო დიდი ხნის ნანატრ მიზეზად იქცა პრიშტინას სტუდენტთა ბუნტი. 1981 წლის 11 მარტს სტუდენტთა ჯგუფი გავიდა ქალაქის ქუჩებში სტუდენტთა მომსახურების, საერთო საცხოვრებელში არსებული ცუდი კვების და ცხოვრების პირობების გაუმჯობესების მოთხოვნით. მიტინგი დაიშალა პოლიციის ძალით, რამაც მოახდინა ალბანელთა პროვოცირება სამომავლო გამოსვლებისთვის. შემდგომი მიტინგების ორგანიზება ღიად ხდებოდა ლოზუნგებით „კოსოვო რესპუბლიკა“, „კოსოვო კოსოვოელებისთვის“, „ჩვენ ალბანელები ვარ, ჩვენ არ ვართ

იუგოსლაველები, „თავისუფლება, თანასწორობა და დემოკრატია“, „გაერთიანება ალბანეთთან“. მიტინგებში მონაწილეობას დებულობდნენ არამხოლოდ უკმაყოფილო სტუდენტები, არამედ მუშები, გლეხები, უმუშევრები, სამხედროები და კომუნისტური პარტიის წევრებიც კი. მალე ალბანელებმა დაიწყეს სერბების დარბევები, გადაწყვეს რამდენიმე სოფელი სადაც ცხოვრობდნენ სერბები. კოსოვოს სხვადასხვა ქალაქებში დაიწყეს იუგოსლავიის დროშების ჩამოშვება და ალბანეთის დროშების აღმართვა. გადაიწვა მონასტრები. 1981 წლის 26 მარტს გაიმართა ყველაზე დიდი საპროტესტო აქცია სახელწოდებით „ახალგაზრდობის ესტაფეტა“. იუგოსლავიის პოლიციამ მკაცრი რეაგირება მოახდინა და დაშალა მომიტინგეები, დაიჭრა 30-მდე ადამიანი. თუმცა, პროტესტი მომდევნო დღეებშიც გაგრძელდა რის შემოდგომაც კოსოვოში სამხედრო ტექნიკის გაგზავნაც მოხდა და იუგოსლავიის პოლიციური ძალების მიერ მოხდა მომიტინგეთა მყისიერი დაშლა და პროტესტის ჩახშობა. საბოლოო ჯამში, სერბეთმა მოახდინა კოსოვოს გამოყოფის ამ მცდელობის აღკვეთა, მაგრამ არეულობას ემსხვერპლა მინიმუმ 8 ადამიანი, რომელთა შორის იყვნენ სტუდენტები, დაახლოებით 2000 ადამიანი კი დააკავეს.

1987 წლის 24 აპრილს მხარეს ეწვია სერბეთის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის ახალი ხელმძღვანელი სლობოდან მილოშევიჩი. სამხარეო ხელმძღვანელობასთან მისი შეხვედრისას, იმ შენობის მიმდებარედ სადაც მიმდინარეობდა მოლაპარაკებები, მოხდა დაპირისპირება სერბ დემონსტრანტებსა და ალბანელ პოლიციელებს შორის, რომლებიც უზრუნველყოფდნენ შეხვედრის უსაფრთხოებას. მილოშევიჩი გავიდა მომიტინგეებთან და წარმოთქვა ცნობილი ფრაზა: „ვერავინ გაბედავს თქვენს ცემას“. მომიტინგეებთან გამოსვლისას მილოშევიჩმა გააკრიტიკა როგორც ალბანური, ასევე სერბული ნაციონალიზმი, თუმცა იმ მომენტიდან სერბებისთვის ის გადაიქცა სერბთა ინტერესების მთავარ დამცველად იუგოსლავიაში და კერძოდ კოსოვოში.

1988 წლის შემოდგომასა და 1989 წლის ზამთარში ავტონომიურ მხარეებში იმართებოდა ძირითად ინსპირირებული საპროტესტო აქციები ადგილობრივი ბიუროკრატის წინააღმდეგ, რის საფუძველზეც მილოშევიჩმა თავისი პროტექციებით შეცვალა ხელმძღვანელობა ვოევოდინაში, კოსოვოში, და ჩერნოგორიაში. 1989 წლის მარტში ახალმა სამხარეო სკუპშინებმა (პარლამენტი)

შეიტანეს ცვლილებები თავიანთ სამხარეო კონსტიტუციებში, რომლებიც დაამტკიცა სერბეთის სკუპშინამ. ცვლილებების თანახმად ავტონომიურმა მხარეებმა ვოევოდინამ და კოსოვომ დაკარგეს სახელმწიფო ატრიბუტები და შემცირდა მათი სახელისუფლებო უფლებამოსილებები. ფაქტიურად, მოხდა დაბრუნება იუგოსლავიის 1963 წლის კონსტიტუციის ნორმებთან. ამგვარმა ცვლილებებმა მოახდინა ალბანური მოსახლეობის მღელვარების გაძლიერების პროვოცირება და დაიწყო მასობრივი საპროტესტო აქციები. 1989 წელს კოსოვოში ადგილი ჰქონდა ყველაზე მასობრივ არეულობებს 1945 წლის შემოდგომ. Human Rights Watch-ის მონაცემებით პოლიციასთან შეტაკებების შედეგად გარდაიცვალა 24 ადამიანი.

როგორც ვხედავთ, იუგოსლავია ტიტოს პერიოდში მეტნაკლებად ეთნიკური ბალანსის პრინციპზე იყო აგებული და ამოსავალ წერტილად კონკრეტულ ეროვნულ შეხედულებებზე მაღლა სწორედ ამ ბალანსს აყენებდა. ვითარება რადიკალურად შეიცვალა ტიტოს გარდაცვალების შემდეგ, როდესაც სერბეთი უკვე იუგოსლავიის ფედერაციული ერთობის შენარჩუნების ინიციატორად გვევლინება. რაც ყველაზე მთავარია, ფედერაციული ერთობა სერბეთისთვის ამ ეტაპზე უკვე პირდაპირ იყო დაკავშირებულ „დიდი სერბეთის“ შექმნის ეროვნულ იდეასთან (ყალიბავა 2019:153). სერბული შეხედულებით, იუგოსლავიის ერთობის ლიდერი სწორედ სერბეთის რესპუბლიკა უნდა ყოფილიყო.

თავი II. აშშ-იუგოსლავიის ურთიერთობები კოსოვოს კონფლიქტამდე

§ 1. აშშ-იუგოსლავიის ურთიერთობები „ცივი ომი“-ს პერიოდში

ამერიკა-იუგოსლავიის ურთიერთობები „ცივი ომის“ დროს განისაზღვრებოდა ბიპოლარული სისტემით მსოფლიო პოლიტიკაში. ლოგიკურია მათი განხილვის დაწყება 1948 წლიდან, როდესაც იუგოსლავია გამოვიდა სსრკ-ის გავლენის სფეროდან, რამაც თვისობრივად შეცვალა მისი მნიშვნელობა შეერთებული შტატებისთვის. ამ მოვლენამ განსაზღვრა ამერიკა-იუგოსლავიის ურთიერთობები რამდენიმე ათეული წლით.

1948 წელს მოხდა იოსიპ ტიტოს კონფლიქტი ი. სტალინთან, რომელიც გახდა ურთიერთობათა გაწყვეტის და განხეთქილების მიზეზი იუგოსლავიასა და საბჭოთა

კავშირის შორის, რამაც აშშ-ს ცენტრალური სადაზვერვო სააგენტოს აზრით, პირდაპირ გულში დაარტყა კომუნიზმის მეშვეობით საბჭოთა ექსპანსიის კონცეფციას. სსრკ-იუგოსლავიის უთანხმოება მოულოდნელი იყო აშშ-ისთვის, მაგრამ ბელგრადში ამერიკის საელჩოს რეაქცია მყისიერი იყო. მისი სამხედრო-საზღვაო ატაშე წერდა ვაშინგტონში, რომ „ტიტო მარტო დიდხანს ვერ დაუპირისპირდება საბჭოებს... და თუ მას მართლა უნდა ამის გაკეთება, ის მიიღებს დასავლეთის სრულ მხარდაჭერას, მას წარმატების კარგი პერსპექტივა და საშუალება აქვს, რომელმაც შეიძლება გამოიწვიოს ევროპაში ჩვენი მთავარი პრობლემების გადაწყვეტა“ (Mayers 1990:156).

1948 წლის ზაფხულში გაუმჯობესდა ამერიკა-იუგოსლავიის ურთიერთობები. ივლისში ხელი მოეწერა მთავრობათაშორის შეთანხმებას კომპენსაციის შესახებ შეერთებული შტატების ნაციონალიზებული ქონებისთვის, აშშ-ის ხაზინამ კი მოხსნა ყადაღა იუგოსლავიის ანგარიშებს შეერთებულ შტატებში (Mayers 1990:157). შემდეგ წელს ჰარი ტრუმენის ადმინისტრაციამ დაიწყო ეკონომიკური დახმარების გაწევა ბელგრადისთვის (Ambrose 1993:97), აგრეთვე დაუშვა იუგოსლავიაში იმ საქონლის მიწოდება, რომლის გაყიდვა სოციალისტურ ქვეყნებში აკრძალული იყო. ეს ნაბიჯები გადაიდგა იმ მიზნით, რათა შეცვლილიყო იუგოსლავიის საგარეო პოლიტიკის ვექტორი, რომელიც, როგორც აშშ-ში თვლიდნენ, ჯერ კიდევ ინარჩუნებდა თავის ანტიდასავლურ პროსაბჭოურ ხაზს. 1950 წელს დაიდო შეთანხმება სასურსათო დახმარების შესახებ, 1951 წელს კი - შეთანხმება სამხედრო თანამშრომლობის შესახებ აშშ-სა და ისფრ-ს შორის.

1950-იანი წლების დასაწყისიდან ჰ. ტრუმენის ადმინისტრაციამ დაიწყო იუგოსლავიის განხილვა როგორც პარტნიორისა საბჭოთა გავლენის შეკავებაში, ამერიკული ეკონომიკური დახმარება კი გახდა იუგოსლავიის ხელმძღვანელობაზე თეთრი სახლის ზეწოლის ინსტრუმენტი. ამ დროს შეერთებული შტატები ხედავდნენ იუგოსლავიის სტრატეგიულ მნიშვნელობას მრავალი მიმართულებით.

1952 წელს აშშ-მა, საფრანგეთმა და ბრიტანეთმა მიიღეს პროგრამა, რომლის შესაბამისად ბელგრადს ეწეოდა უსასყიდლო ეკონომიკური დახმარება. სულ ხუთი წლის განმავლობაში ვაშინგტონმა ბალკანეთის ფედერაციას გამოუყო 1,2 მილიარდი დოლარი სესხების, კრედიტების, შეიარაღებისა და სურსათის მიწოდების სახით. უფრო მეტი, იფსრ იყო ერთადერთი სოციალისტური ქვეყანა, რომელიც დახმარებას

იღებდა მარშალის გეგმის შესაბამისად. მარტო 1948-1965 წლებში მის ეკონომიკაში ჩადებული იქნა ორ მილიარდამდე დოლარის უცხოური ინვესტიციები, რომელთა დიდი ნაწილი ამერიკული იყო (Павлов, Пашинцева 2010:187). ასეთი პოლიტიკა ისფრ-ს უნიკალურ მდგომარეობაში აყენებდა სხვა კომუნისტურ ქვეყნებთან შედარებით. რეგიონულ ასპექტში ეს იმისთვის კეთდებოდა, რომ სსრკ-სთვის წაერთვათ გავლენის სფერო ადრიატიკაში, სტრატეგიულში - გაეხადა იუგოსლავია მიმზიდველი საბჭოთა ბლოკის სხვა ქვეყნებისთვის. ამით, აშშ ცდილობდნენ სტიმული მიეცათ აღმოსავლეთ-ევროპული ქვეყნებისთვის, რათა მათ გაეტარებინათ უფრო დამოუკიდებელი პოლიტიკა და გამოსულიყვნენ მოსკოვის გავლენიდან, აგრეთვე ეჩვენებინათ მათთვის, რომ ამ მიდგომის რეალიზაციისას შეიძლება არა მარტო თავის გატანა, არამედ აყვავებაც (Kaufman 2002:63).

1960-ანი წლების დასაწყისში აშშ-ის უმაღლეს პოლიტიკურ წრეებში გაიშალა დისკუსია აღმოსავლეთ ევროპაში ამერიკის პოლიტიკის სტრატეგიის შესახებ, რომელიც განსაკუთრებით შეეხო ისფრ-ს. მისი როლი იზრდება, რაც შეესაბამებოდა „ძლიერი იუგოსლავიის“ კონცეფციას, რომლის რეალიზაციას ახდენდა შეერთებული შტატები (Павлов, Пашинцева 2010:188). ჯონ კენედიმ აშშ-ის ახალ ელჩად იუგოსლავიაში დანიშნა ცნობილი დიპ-ლომატი ჯ. კენანი, რაც მიანიშნებდა იფსრ-ის მნიშვნელობას ვაშინგტონისთვის. თავისი მუშაობის მთავარ ამოცანებად ის თვლიდა ამერიკა-იუგოსლავიის ურთიერთობების განვითარებას და იფსრ-ის, როგორც პოლიტიკის დამოუკიდებელი სუბიექტის მდგომარეობის განმტკიცებას სსრკ-თან დაპირისპირებისთვის (Павлов, Пашинцева 2010:189), იმედოვნებდა რა, რომ სოციალისტური ბანაკის ქვეყნები გაიზიარებდნენ იფსრ-ის პოლიტიკურ და ეკონომიკურ რეფორმებს.

ამგვარი პოლიტიკის გატარება შესაძლებელი იყო კონგრესში პრეზიდენტის ადმინისტრაციის მიერ მისი წარმატებული ლობირების შედეგად. მაგრამ, 1955 წელს სსრკ-თან ურთიერთობების აღდგენის შემდეგ იუგოსლავია წარმატებით ბალანსირებდა ორ ზესახელმწიფოს შორის, რაც ამერიკის პოლიტიკას უქმნიდა გარკვეულ პრობლემებს. აშშ იძულებული იყო იუგოსლავიის ორმაგ თამაშზე თვალი დაეხუჭა, თავისი გავლენის შენარჩუნებისა და სსრკ-ს გავლენის მატების შეფერხების მიზნით. მაგრამ, ი. ტიტომ დაიწყო საკმაოდ კრიტიკული გამოსვლები აშშ-ს

წინააღმდეგ. 1961 წელს, მიუმხრომლობის მოძრაობის სახელმწიფოთა სამიტზე მან მკვეთრად გააკრიტიკა აშშ და დასავლეთ ევროპა მათი პოლიტიკის გამო სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიაში, კუბის, კვიპროსის, კონგოს მიმართ, აგრეთვე პოზიციის გამო ბერლინის საკითხისადმი. იუგოსლავიის პრეზიდენტმა ასევე მკვეთრ ტონში ილაპარაკა დასავლეთ გერმანიის შეიარაღების შესახებ, ბრალი დასდო აშშ-სა და ნატოს საერთაშორისო დამაბულობის გაზრდაში, უხემ ჩარევაში აფრიკის და აზიის ქვეყნების საშინაო საქმეებში. თუმცა ი. ტიტომ აღნიშნა, რომ მისი ქვეყნის პოლიტიკა არ გატარდება საბჭოთა კავშირის კალაპოტში, მიუხედავად იმისა, რომ იფსრ-ის და სსრკ-ის პოზიციები ბევრ საკითხში ემთხვევა ერთმანეთს, ი. ტიტოს გამოსვლის საერთო ტონი უსიამოვნო იყო თეთრი სახლისთვის და ნეგატიურად აღიქვეს კონგრესში. ამის გამო, ამერიკელმა კანონმდებლებმა გადაწყვიტეს შეეწყვიტათ ეკონომიკური დახმარების გაწევა იუგოსლავიისთვის 1961 წელს, მიუხედავად ელჩ ჯ. კენენის წინააღმდეგობისა.

1961 წლის ნოემბერში აშშ-მა განაახლეს თანამშრომლობა იუგოსლავიასთან, მიიღეს რა გადაწყვეტილება მიეწოდებინათ რესპუბლიკისთვის 500 ათასი ტონა მარცვალი. 1962 წლის მაისში იფსრ-ის საგარეო საქმეთა მინისტრი კოჩა პოპოვიჩი ჩავიდა ვაშინგტონში, სადაც ჩაატარა მოლაპარაკებები აშშ-ის პრეზიდენტთან, სახელმწიფო მდივანთან და მის მოადგილესთან. ჯ. კენედიმ გამოხატა განზრახვა აღედგინათ იუგოსლავიისთვის ეკონომიკური დახმარება.

ამან შექმნა წანამძღვრები აშშ-ის და ისფრ-ის ისტორიაში იუგოსლავიის პრეზიდენტის პირველი ვიზიტისთვის შეერთებულ შტატებში, რომელიც შედგა 1963 წლის ოქტომბერში. ჯ. კენედიმ მისასალმებელ სიტყვაში დაადასტურა უცვლელია აშშ-ის პოლიტიკისა იუგოსლავიის მხარდაჭერაზე. ორივე პრეზიდენტმა გამოთქვა იმედი, რომ ურთიერთობები ორ ქვეყანას შორის განვითარდება ყველა სფეროში. ამრიგად, 1964 წლის დასაწყისისთვის ამერიკა-იუგოსლავიის ურთიერთობები გამოვიდა კრიზისიდან, მაგრამ იმავე დროს საერთაშორის არენაზე იფსრ გამოდიოდა ვიეტნამში აშშ-ის მოქმედებების მკვეთრი კრიტიკით, რომელმაც პიკს მიაღწია 1968 წლის აპრილში, როდესაც ბელგრადში ორგანიზებული იქნა მრავალრიცხოვანი მიტინგი, რომელსაც ხელისუფლება დირიჟორობდა.

აშშ-ის სტრატეგია იუგოსლავიის მიმართ არ შეცვლილა რიჩარდ ნიქსონის პრეზიდენტობის დროსაც. 1970 წლის შემოდგომაზე შედგა რ. ნიქსონის ვიზიტი ბელგრადში, რომელიც გახდა აშშ-ის პრეზიდენტის პირველი ვიზიტი იუგოსლავიაში. მოცემული ვიზიტით ვაშინგტონი იმედოვნებდა ხაზის გასმას ამერიკის ინტერესისთვის იფსრ-ის დამოუკიდებლობისა და ეკონომიკური განვითარებისადმი, ეჩვენებინა რომ აშშ არ აპირებს გავლენის სფეროების დადგენას, აგრეთვე ხაზის გასმას იმაზე, რომ მას ესმის და ის პატივს ცემს იუგოსლავიის პოლიტიკის მოტივებს, მიუმხრომლობის ჩათვლით.

აშშ თავის სტრატეგიულ პოლიტიკას იუგოსლავიის მიმართ, 1980 წელს ი. ტიტოს გარდაცვალების შემდგომაც შეინარჩუნებს, „ცივი ომის“ დასრულებამდე. იუგოსლავიაც ასევე, ბოლომდე გაატარეს თავის დაბალანსებულ პოლიტიკას ორ ზესახელმწიფოს შორის, ორივესთან სიახლოვის და ორივესგან სარგებლის მიღებით, რაც თავის „შედეგს“ გამოიღებს „ცივი ომის“ დასრულების შემდგომ, როდესაც არც აშშ, და არც რუსეთი არ ჩათვლიან თავს ვალდებულად დაეხმარონ იუგოსლავიას ერთიანობის შენარჩუნებაში.

ამრიგად, ი. ტიტოსა და ი. სტალინის შორის კონფლიქტის შემდეგ ამერიკის შეერთებული შტატები იუგოსლავიას სხვადასხვა დახმარებებს უწევდა, რითაც აკავებდა სსრკ-ს მცდელობებს, დაებრუნებინა იუგოსლავია თავისი გავლენის ქვეშ. თავისი დამოუკიდებლობის შენარჩუნებით, იუგოსლავია დიდად იყო დავალებული ვაშინგტონისგან, რომლის ეკონომიკურმა დახმარებამაც დიდი როლი ითამაშა მის ეკონომიკურ წარმატებებსა და კეთილდღეობაში. ამგვარი პოლიტიკის უნიკალურობა მდგომარეობდა იმაში, რომ იუგოსლავია რჩებოდა სოციალისტურ სახელმწიფოდ, რომელიც არ ცდილობდა გაწევრიანებულიყო დასავლური დემოკრატიების რიგებში და საბჭოთა კავშირთან ინარჩუნებდა მზარდ კარგ ურთიერთობებს. მიუხედავად იმისა, რომ ამერიკა-იუგოსლავიის ურთიერთობებში იყო სხვადასხვა პერიოდები, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ რამდენიმე ათწლეულის მანძილზე მათ ჰქონდათ კონსტრუქციული და ურთიერთმომგებიანი ხასიათი.

§ 2. აშშ და კრიზისი იუგოსლავიაში 1990-ანი წლების პირველ ნახევარში

80-ანი წლების ბოლოს და 90-ანი წლების დასაწყისში ამერიკის შეერთებული შტატების პოლიტიკა იუგოსლავიის ტერიტორიაზე მიმდინარე კონფლიქტებთან დაკავშირებით ხასიათდებოდა გაურკვეველობით. ამ დროისთვის ბევრისთვის გასაგები იყო, რომ საბჭოთა კავშირის ეკონომიკა სწრაფად სუსტდება, ძალას იკრებს ცენტრიდანული ტენდენციები საბჭოთა რესპუბლიკებში, ძლიერდება პროდასავლური განწყობა აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში - „ცივი ომი“ თავის დასასრულისკენ მიდიოდა. ეს მოვლენები ასევე ცხადყოფდნენ ისფრ-ის როლის შემცირებას შეერთებული შტატებისა და მთლიანად დასავლეთისთვის. „ცივი ომის“ დასრულების შემდეგ, გასარკვევი გახდა ამერიკის შეერთებული შტატების ახალი სამხედრო-პოლიტიკური სტრატეგია. აშშ-ს უნდა მოეხდინა საგარეო პოლიტიკური პრიორიტეტების გადახედვა და განესაზღვრა თავისი ახალი როლი ევროპასა და მსოფლიოში. მიუხედავად იმისა, რომ მსოფლიოში მოვლენები თითქოს აშშ-ის სასარგებლოდ მიმდინარეობდა, საჭირო იყო დიდი სიფრთხილის გამოჩენა საგარეო კურსის ცვლილებასთან დაკავშირებით.

ამერიკული დიპლომატიისთვის ისფრ-ის მნიშვნელობის შეცვლა ცხადი იყო უკვე 1989 წლის გაზაფხულზე. უორენ ციმერმანის სიტყვებით, ის აპრილში ჩამოვიდა ბელგრადში აშშ-ის ელჩის რანგში „ახალი დღის წესრიგით“, რადგან ის და ლოურენს იგლბერგერი¹ წინასწარმეტყველებდნენ, რომ იუგოსლავია უკვე აღარ იყო „ცივი ომის“ დროის თავისებური „ბუფერი“ დასავლეთსა და აღმოსავლეთ ბლოკს შორის. და მაინც, ის გარემოება, რომ იუგოსლავიამ შეწყვიტა „ბუფერად“ ყოფნა, არ ნიშნავდა იმას, რომ ის აშშ-სთვის აღარაფერს წარმოადგენდა. აღსანიშნავია, რომ 1989 წელს სახელმწიფო მდივნის მოადგილე გახდა სწორედ ბალკანეთის სპეციალისტი, ზემოთ უკვე ნახსენები ლ. იგლბერგერი, რომელიც 1977-1981 წლებში იყო აშშ-ის ელჩი ბელგრადში. ის ასევე გახდა პრეზიდენტის მთავარი მრჩეველი იუგოსლავიის (რომელიც იშლებოდა) საკითხებში. სწორედ ლ. იგლბერგერმა, ბელგრადიდან დაბრუნების შემდეგ, 1991 წლის თებერვალში გამოხატა მოვლენათა შემდგომი განვითარების თავისი ხედვა: „სისხლი მდინარესავით დაიწყებს დენას“ («It is going

¹ ლოურენს იგლბერგერი - ამერიკელი დიპლომატი, აშშ-ს ელჩი იუგოსლავიაში 1977-1981 წწ., აშშ-ს სახელმწიფო მდივანი 1992-1993 წწ.

to be bloody as hell»). ლ. იგლბერგერი თვლიდა, რომ იუგოსლავია წარმოადგენდა ევროპულ პრობლემას, რომლის დადებითად გადაჭრა შეუძლებელი იყო, ამიტომ აშშ-ის ჩარევა მხოლოდ დააზარალებს ამ საქმეებს (**Power 2003:253**).

1990 წლის ოქტომბერში აშშ-ის დაზვერვამ მოამზადა ანალიტიკური მოხსენება იუგოსლავიის შესახებ, რომელშიც მოცემული იყო უახლოეს მომავალში მისი განვითარების საკმაოდ პესიმისტური სცენარი. დოკუმენტში ნათქვამი იყო, რომ ერთი წლის განმავლობაში ისფრ შეწყვეტს თავის არსებობას როგორც ფედერაციული სახელმწიფო და ორი წლის განმავლობაში დაიშლება, ამასთან, ეკონომიკური რეფორმები ვერ შეძლებენ დეზინტეგრაციული პროცესების შეჩერებას. ანალიტიკოსთა აზრით, სერბეთი მოახდენს ხორვატიის და სლოვენის ცდების ბლოკირებას, მიმართულს გამოყოფაზე, კოსოვოში მოხდება შეიარაღებული აჯანყება, ბელგრადი კი წააქეზებს სერბული უმცირესობის წინააღმდეგობას ბოსნიასა და ჰერცეგოვინაში და ხორვატიაში. დაზვერვა აფრთხილებდა, რომ კოსოვოელი ალბანელების წინააღმდეგობა იქნება ხანგრძლივი.

ანალიტიკოსები ნაკლებად შესაძლებელს თვლიდნენ სრულფასოვან ომს რესპუბლიკებს შორის, მაგრამ წინასწარმეტყველებდნენ სერიოზულ კონფლიქტებს ეროვნულ საფუძველზე და აშშ-ის და ევროპის უუნარობას შეინარჩუნონ ისფრ-ის მთლიანობა. დაზვერვაში ვარაუდობდნენ, რომ ვერც იუგოსლავიის კომუნისტური პარტია, ვერც იუგოსლავიის სახალხო არმია ვერ გადაარჩენენ ფედერაციას დაშლისგან. ეს იმასთან იყო დაკავშირებული, რომ კომპარტიაში ქაოსი სუფევდა, არმიამ კი დაკარგა პრესტიჟი, პირველ რიგში პარტიასთან მჭიდრო კავშირის გამო, მეორეც კი, იმ გავრცელებული შეხედულების გამო, რომ ის წარმოადგენს ინსტიტუტს, რომელშიც დომინირებენ სერბები. ფაქტობრივად, ვერც ეკონომიკური რეფორმები, ვერც არმია, ვერც კომპარტია, ვერც სრულიად იუგოსლავიის რომელიმე პოლიტიკური მოძრაობა ვერ შეძლებდნენ იმ ვაკუუმის შევსებას, რომელიც წარმოიშვა ი. ბ. ტიტოს გარდაცვალების შემდეგ.

ამერიკელი ანალიტიკოსები პროგნოზირებდნენ, რომ რესპუბლიკათა ლიდერები დახმარებისთვის მიმართავენ ვაშინგტონს, ამასთან, ფედერალური და სერბი ლიდერები - ისფრ-ის ტერიტორიული მთლიანობის შენარჩუნებისთვის, სლოვენელები, ხორვატები და კოსოვარები (კოსოვოელი ალბანელები) კი - იმ

იმედით, რომ მიაღწევდნენ ამერიკელებისგან ადამიანის უფლებათა მდგომარეობის გაუმჯობესების და და თვითგამორკვევის მოთხოვნების შესრულებას. მოხსენებაში კეთდებოდა დასკვნა, რომ აშშ-ს ჩაიყოლიებდნენ კონფლიქტში და „მისგან დაელოდებიან პასუხს, მხარეთა ურთიერთსაწინააღმდეგო მოთხოვნებზე“. ამრიგად, ვაშინგტონში სერიოზულად ვარაუდობდნენ იუგოსლავიის სწრაფ დაშლას, რომელსაც თან უნდა მოყოლოდა შეტაკებები, რომელთა გადაზრდის შანსი რაიმე უფრო მასშტაბურში დიდი იყო.

დეზინტეგრაციული პროცესები იუგოსლავიაში თავიდანვე სისხლიანი დაპირისპირებების ფონზე წარიმართა. 1990-1991 წლებში ჯორჯ ბუშის ადმინისტრაცია იჭერდა ძალიან თავშეკავებულ პოზიციას იუგოსლავიის ფედერაციის შესაძლო დაშლასთან დაკავშირებით და საერთო ჯამში, ქვეყნების ტერიტორიული მთლიანობის შენარჩუნებას უჭერდა მხარს, რითაც ცდილობდა თავიდან აეცილებინა საზღვრების ცვლილებები ევროპაში, რაც საბოლოოდ ნეგატიურ გავლენას იქონიებდა ევროპულ უსაფრთხოებაზე. 1991 წელს დამოუკიდებლობა გამოაცხადეს სლოვენიამ, ხორვატიამ და მაკედონიამ. 1992 წელს კი ბოსნია და ჰერცეგოვინამ. დამოუკიდებლობის გამოცხადებიდან მეორე დღესვე, სლობოდან მილოშევიჩმა გაგზავნა იუგოსლავიის სახალხო არმია სლოვენიაში, მაგრამ იმის გამო, რომ სლოვენია სერბეთს არ ესაზღვრება, სერბთა თემი სლოვენიაში შედარებით მცირერიცხოვანია და სლოვენის არმიაც კარგად იყო მომზადებული თავდაცვისათვის, ფართო მასშტაბიანი საომარი მოქმედებები არ წარმოებულა და ომმა სულ ათ დღეს გასტანა, რის შემდგომაც მხარეები დაზავდნენ. 1992 წელს კი სლოვენის დამოუკიდებლობა აღიარეს ევროპულმა სახელმწიფოებმა. შედარებით უფრო მასშტაბური იყო ხორვატიის ომი, სადაც ხორვატები დაუპირისპირდნენ ადგილობრივ სერბებს, რომელთაც ცალკე რესპუბლიკის შექმნა მოისურვეს ხორვატიის ტერიტორიაზე. ამ ბრძოლაში ხორვატებმა თავდაუზოგავი ბრძოლისა და საერთაშორისო მხარდაჭერის ხარჯზე დამაჯერებლად გაიმარჯვეს, მაგრამ დანაკარგი ორივე მხრიდან ათასობით გარდაცვლილს, ათიათასობით დაჭრილსა და დევნილს შეადგენდა.

ბოსნია-ერცეგოვინაში ომი ყველაზე ჩახლართული იყო. ბოსნიაში ცხოვრობდა 44% ბოსნიელი მუსლიმი, 31% სერბი და 17% ხორვატი (8 სხვა), რომლებმაც ქვეყანაში

მიმდინარე დეზინტეგრაციული პროცესების კვალდაკვალ გადაწყვიტეს საკუთარი დამოუკიდებელი რესპუბლიკები შეექმნათ. 1990 წელს მოსული კოალიცია მალე დაიშალა. 1991 წელს სერბებმა პროტესტის ნიშნად პარლამენტი დატოვეს და შექმნეს სერბ ხალხთა სკუპჩინა, პრეზიდენტი - რადოვან კარაჯიჩი. 1992 წელს ხორვატებმა და მუსლიმებმა დამოუკიდებლობა გამოაცხადეს. ბოსნიის ომში მართლაც ყველა ყველას ებრძოდა. სერბები ხორვატებსა და ბოსნიელებს, ხორვატები ამ ორს. ყველაზე ცუდ სიტუაციაში იყვნენ ბოსნიელი მუსლიმები, რომლებიც მოუმზადებლები შეხვდნენ ომს, თუმცა მათ დასახმარებლად დაირაზმნენ მუჰაჯირები მუსლიმური სამყაროდან.

ომი საშინელი სისასტიკით მიმდინარეობდა. ადგილი ჰქონდა საკონცენტრაციო ბანაკების არსებობას. უკვე საფრთხე იქმნებოდა მესამე მსოფლიო ომის, მუსლიმური სამყარო უკვე აშკარად იმუქრებოდა. ამიტომაც კონფლიქტის დარეგულირებაში ჩაერთო ნატო. 1995 წელს დაიწყო სამხედრო ოპერაცია რუსეთთან ერთად სერბთა წინააღმდეგ, და არა მარტო. ხელი მოეწერა დეიტონის ხელშეკრულებას რომელიც რთული სახელმწიფოებრივი კონფიგურაციის შექმნას ითვალისწინებდა და ასევე სამშვიდობოებო ძალების განთავსებას ბოსნიაში. ომს მოჰყვა დიდი ადამიანური მსხვერპლი დაიღუპა 100 000-მდე ადამიანი, მათ შორის 50 000-მდე მშვიდობიანი მოსახლე.

თავი III. კოსოვოს კონფლიქტი და აშშ-ს ლიდერობა მის გადაწყვეტაში

§ 1. აშშ-ს გააქტიურება კოსოვოს პრობლემის მიმართ 1998 წლიდან

1990-ანი წლების ბოლოს ამერიკის შეერთებული შტატების ყურადღება მიპყრობილი იყო სერბეთის ერთ-ერთ მხარეზე, კოსოვოზე. კოსოვოს მოსახლეობის 90%-ს შეადგენდნენ ეთნიკურად ალბანელები, რომელთა უკმაყოფილება, სერბეთის ნაციონალისტური მთავრობის მხრიდან დისკრიმინაციული მოპყრობის გამო, სულ უფრო იზრდებოდა. აღსანიშნავია, რომ 1989 წლამდე, კოსოვოს მხარეს გააჩნდა ფართო ავტონომია სერბეთის რესპუბლიკის შემადგენლობაში. მაგრამ, 1989 წელს, სერბეთის პრეზიდენტმა სლობოდან მილოშევიჩმა, ალბანელების მზარდი სეპარატისტული განწყობის გამო, გააუქმა კოსოვოს ავტონომიური სტატუსი და დაუქვემდებარა იგი ბელგრადის უშუალო მმართველობას, რამაც ადგილობრივი

ალბანელების აღმფოთება გამოიწვია. როდესაც 1997 წელს ალბანეთის ფინანსურ კრახს ეროვნული არმიის დაშლა მოჰყვა, მისი იარაღის დიდი ნაწილი კოსოვოს ეთნიკურ ალბანელთა რადიკალურმა ფრთამ - „კოსოვოს განთავისუფლების არმიამ“ (შემდგომში კგა) შეიძინა. როგორც კი „კოსოვოს განთავისუფლების არმიამ“ ღიად მოითხოვა კოსოვოს გამოყოფა სერბეთისგან, სლობოდან მილოშევიჩი კოსოვოელთა აჯანყების ჩახშობას სერბული, ნახევრად გასამხედროებული ძალების საშუალებით შეეცადა, რომელთაც, ევალეზოდან დაშინების გზით ალბანელთა იძულება, დაეტოვებინათ ქვეყანა. (ქილორი, 2015:696).

1998 წ. დასაწყისში კგა-მ გაზარდა თავდასხმების რიცხვი იუგოსლავიის ოფიციალური და ძალოვანი უწყებების წარმომადგენლებზე, მშვიდობიან სერბებზე, ასევე ალბანელებზე, რომლებიც მხარს უჭერდნენ ისრ-ის ცენტრალურ ხელისუფლებას. თებერვალში ბელგრადი იძულებული გახდა დაეწყო მხარეში ფართომასშტაბიანი ოპერაცია პოლიციების დამატებითი ძალების გამოყენებით. ამის პასუხად, კგა-მ მიმართა ბრძოლისუნარიან ყველა ალბანელ მამაკაცს და მოუწოდა მათ, აიღონ ხელში იარაღი და შევიდნენ მის რიგებში. ამრიგად, კოსოვოს ავტონომიურ ოლქში ვითარების მკვეთრად გამწვავებამ, აშშ-ს თავისი ბალკანური პოლიტიკის გააქტიურების აუცილებლობა დაანახა.

1998 წლის თებერვალში აშშ-ს პრეზიდენტმა ბ. კლინტონმა გაგზავნა სახელმწიფო დეპარტამენტის სპეციალური წარმომადგენელი რობერტ გელბარდი კოსოვოში მზარდი კრიზისის შესახებ ინფორმაციის შესაგროვებლად. პრესკონფერენციაზე დიპლომატმა განაცხადა, რომ „თავისი მოქმედებების მიხედვით კგა წარმოადგენს ტერორისტულ ჯგუფს“. ბელგრადში ყოფნისას მან მაღალი შეფასება მისცა იუგოსლავიის თანამშრომლობას დეიტონის მოლაპარაკებების ჩატარებისას და აღნიშნა, რომ შეერთებული შტატები განსაკუთრებით მადლიერია ს. მილოშევიჩის მიერ აღმოჩენილი მხარდაჭერის გამო. კოსოვოს სიტუაციასთან მიმართებით რ. გელბარდმა მოახდინა იმის კონსტატაცია, რომ ძალადობის დიდ ნაწილს აშშ მიაკუთვნებს პოლიციას, მაგრამ ასევე გმობს მიუღებელ ძალადობას კოსოვოში ტერორისტული ჯგუფების, განსაკუთრებით კგა-ის მხრიდან. იმავე დროს სახელმწიფო დეპარტამენტი ახსენებდა კგა-ს როგორც ტერორისტულ ორგანიზაციას,

რომლის საქმიანობა ფინანსდება ჰეროინით ვაჭრობის და ისლამური სახელმწიფოებისგან მიღებული სახსრებით.

მოკლე ხანში ამერიკელი დიპლომატების ტონი შეიცვალა. ბელგრადის ყველაზე მკაცრი კრიტიკოსი გახდა სახელმწიფო მდივანი მადლენ ოლბრაიტი, რომელმაც განაცხადა, რომ აშშ არ აპირებს უყუროს, თუ როგორ აკეთებს სერბეთის ხელისუფლება კოსოვოში იმას, რასაც უკვე დიდი ხანია ვეღარ აკეთებს ბოსნია-ჰერცეგოვინაში (**Erlanger 1998:6**). კოსოვოს შედარება ბოსნია-ჰერცეგოვინასთან ბევრ რამეზე მეტყველებდა. ერთი მხრივ, მას უნდა შეეხსენებინა ბელგრადისთვის თუ რა შედეგები მოუტანა ბოსნიელ სერბებს აშშ-ის და ნატოს მიერ ბოსნია-ჰერცეგოვინაში ხორვატების და მუსლიმების მხარდაჭერამ, მეორე მხრივ, ეს იყო გზავნილი მსოფლიო საზოგადოებისთვის, რომ სერბები, ისევე როგორც 1990-იანი წლების პირველ ნახევარში, ატარებენ რეპრესიებს „დიდი სერბული შოვინიზმის“ პოლიტიკის კალაპოტში, ამიტომ ცივილიზებულმა სამყარომ ამას უნდა შეუშალოს ხელი.

მარტში ორი საგანგებო სხდომა გამართა ბალკანეთში სიტუაციის რეგულირებაზე მომუშავე საკონტაქტო ჯგუფმა, რომლის წევრები იყვნენ აშშ-ს, რუსეთის, დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთის და გერმანიის წარმომადგენლები. 9 მარტს ლონდონში მ. ოლბრაიტმა განაცხადა, რომ ვითარებას კოსოვოში შეიძლება ჰქონდეს ძალიან სერიოზული შედეგები მთლიანად რეგიონისთვის, ამიტომ არ შეიძლება სერბებს მიეცეს საშუალება დარწმუნდნენ, რომ ეს არის იუგოსლავიის საშინაო საქმე. მისი სიტყვებით, ძალადობა დაიწყო არა ალბანელების, არამედ ს. მილოშევიჩის მხრიდან, რომელმაც ალბანელებს წაართვა ავტონომია, რომელსაც ისინი ფლობდნენ ი. ბ. ტიტოს დროს. სახელმწიფო მდივანი შეეცადა დაერწმუნებინა კოლეგები, რომ კვა არ შეიქმნებოდა, რომ არ ყოფილიყო ალბანელთა უფლებების მუდმივი შეზღუდვები სერბეთის მხრიდან.

კრიზისის გაგრძელებასთან ერთად, აშშ-ის გარკვეულ წრეებში იზრდებოდა შემფოთება ახალ საერთაშორისო კონფლიქტში მისი შესაძლო ჩართვის გამო. მ. ოლბრაიტის მოგონებებით, ადმინისტრაცია არ იყო დაინტერესებული მონაწილეობა მიეღო ახალ კონფრონტაციაში, რომელიც ძალის გამოყენების სერიოზულ საფრთხეებს შეიცავდა, ეროვნული უსაფრთხოების საბჭოსა და პენტაგონში კი გაჩნდა მზარდი უკმაყოფილება სახელმწიფო მდივნის განცხადებების გამო (**Albright 2003:383**).

თავდაცვის სამინისტროში არ გამოხატავდნენ სურვილს გაეგრძელებინათ მისია ბოსნია-ჰერცეგოვინაში, და მით უმეტეს არ იყვნენ დაინტერესებული მონაწილეობა მიეღოთ ბალკანეთის კიდევ ერთ ოპერაციაში. პენტაგონის თავდაჭერილობა ასევე გამოწვეული იყო შესაძლო ტრანსფორმაციით მხოლოდ საჰაერო ოპერაციიდან სახმელეთოზე, რასაც შეეძლო გამოეწვია მნიშვნელოვანი დანაკარგები.

9 ივნისს აშშ-მა გაყინა იუგოსლავიის აქტივები, აუკრძალა ამერიკელებს ინვესტირება იუგოსლავიაში, 11 ივნისს კი ბრიუსელში შედგა ნატოს ქვეყნების თავდაცვის მინისტრების სხდომა. მასზე მიიღეს გადაწყვეტილება, კოსოვოში სერბეთის არმიის წინააღმდეგ სამხედრო ძალის გამოყენების შესაძლებლობაზე, აგრეთვე საჰაერო მანევრების ჩატარების შესახებ ალბანეთსა და მაკედონიაში. აშშ-ის თავდაცვის მინისტრ უილიამ კოენის სიტყვებით, აშშ-ს და ნატოს ამაზე სრული უფლება ჰქონდათ.

მას შემდეგ, რაც გამოცხადდა, რომ შესაძლებელია ძალისმიერი ზომების გამოყენება იუგოსლავიის წინააღმდეგ, სულ უფრო ხშირად დგებოდა საკითხი მათ იურიდიულ ასპექტზე. ერთი მხრივ, კანონიერის სტატუსის მიცემა სამხედრო ძალის გამოყენებაზე შეეძლო მხოლოდ გაეროს უშიშროების საბჭოს, მეორე მხრივ, ცხადი იყო, რომ რუსეთი გამოიყენებს ვეტოს უფლებას. დიდი ალბათობით იგივეს გააკეთებს უშიშროების საბჭოს მეორე მუდმივი წევრი ჩინეთი. ვაშინგტონში ეს კარგად ესმოდათ, ნატოს გენერალური მდივანი ხავიერ სოლანა კი ნატოს მხრიდან ძალით მუქარას ამართლებდა იმით, რომ შეუძლებელი იყო უშიშროების საბჭოს ისეთი რეზოლუციის მიღება, რომელიც ნებას დართავდა ძალის გამოყენებაზე (Guichard 1999:27).

მ. ოლბრაიტმა განაცხადა, რომ უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია სასურველი, მაგრამ არა სავალდებულო იყო. მისი სიტყვებით, კოსოვოში ვითარების გაუარესება სერიოზულ მუქარას წარმოადგენდა რეგიონული უსაფრთხოებისა და მსოფლიოსთვის, ამიტომ მსოფლიო თანამეგობრობას საფუძველი ჰქონდა მიეღო ესა თუ ის ზომები, გაერო-ს წესდების 51 მუხლის შესაბამისად. აღსანიშნავია, რომ მოცემული მუხლი ითვალისწინებს უფლებას ინდივიდუალურ თუ კოლექტიურ უსაფრთხოებაზე გაეროს წევრზე შეიარაღებული თავდასხმის დროს. იუგოსლავია არავის დასხმია თავს, ის საკუთარ ტერიტორიაზე ატარებდა ოპერაციას

სეპარატისტული ჯგუფების წინააღმდეგ, რომელთა მიზანი იყო კოსოვოს გამოყოფა სერბეთისგან, ამიტომ არც 51 მუხლი გაეროს წესდებისა, არც მისი სხვა ნორმები არ იძლეოდა იუგოსლავიის წინააღმდეგ ძალის გამოყენების უფლებას.

ზაფხულის შუახანებისთვის კვლავ გამწვავდა შეიარაღებული შეტაკებები კოსოვოში. 1998 წლის 12 აგვისტოს გავრცელდა ნატო-ს გენერალური მდივნის, ხავიერ სოლანას განცხადება, სადაც აღნიშნული იყო რომ კოსოვოში სამხედრო დაპირისპირებისა და მშვიდობიანი მოსახლეობის მიმართ ძალადობის გაგრძელების შემთხვევაში ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი იძულებული იქნებოდა დაეგეგმა შესაძლო სამხედრო-სამშვიდობო ოპერაციები კრიზისის აღმოფხვრის მიზნით. აშშ-ს გამოცდილმა დიპლომატმა, იმ დროისათვის აშშ-ს სპეციალურმა წარმომადგენელმა იუგოსლავიაში რიჩარდ ჰოლბრუკმა 1998 წლის 13 ოქტომბერს მილოშევიჩთან დროებით შეთანხმებას მიაღწია, რომლის მიხედვითაც, კოსოვო სერბეთის რეგულარული არმიის ნაწილებმა დატოვეს, თუმცა კოსოვოელთა დაშინების პოლიტიკის გასაახლებლად, ეთნიკურ სერბთა შეიარაღებული დაჯგუფებები კოსოვოში დარჩნენ (ქილორი, 2015:696). ამასთანავე, 24-25 ოქტომბერს ნატო-ს მაღალჩინოსნები, გენერლები უესლი კლარკი და კლაუს ნაუმანი ბელგრადში შეხვდნენ პრეზიდენტ მილოშევიჩს და ცდილობდნენ დაერწმუნებინათ ძალადობის შეჩერების აუცილებლობაში. აღსანიშნავია, რომ აშშ-ს და ნატო-ს დიპლომატიურმა აქტიურობამ დროებითი შედეგი გამოიღო და საბრძოლო მოქმედებები შედარებით შენედა, მაგრამ სიტუაცია კვლავ უკიდურესად დამაბული იყო. 1999 წლის დასაწყისიდანვე დაპირისპირებამ ახალი ძალით იფეთქა. იუგოსლავიის პოლიციაზე „კოსოვოს განთავისუფლების არმიის“ თავდასხმის შედეგად დაიღუპა 4 სერბი პოლიციელი, რის საპასუხოდაც 1999 წლის 15 იანვარს მორიგი ტრაგედია დატრიალდა კოსოვოს ერთ-ერთ სოფელ რაჩაკში, სადაც სერბებმა ალბანელთა მასობრივი მკვლელობა მოაწყვეს, რასაც 45 სამოქალაქო პირი შეეწირა. ობიექტურობისთვის უნდა აღინიშნოს, რომ „კოსოვოს განთავისუფლების არმია“ სერბებზე არანაკლები არაადამიანური მეთოდებით მიმართავდა საპასუხო ზომებს. მასობრივი მკვლელობები, მასობრივი გაუპატიურებები და ეთნიკური წმენდა ორივე მხრიდან ყოველდღიურობად იქცა, მაგრამ ძალთა უთანასწორობის გამო, ცხადია ყოველივე ეს ალბანელებზე ბევრად უფრო მძიმედ აისახებოდა.

იუგოსლავიის ხელისუფლების არაადამიანური პოლიტიკის გატარების ფონზე ნატო-ში სულ უფრო სერიოზულად განიხილებოდა ძალის გამოყენების ალტერნატივა, რისთვისაც ალიანსის შესაბამის სამხედრო სტრუქტურებში სერიოზული სამხედრო მზადება დაიწყო, მაგრამ სამხედრო სამზადისის მიუხედავად, აქცენტი კვლავ კეთდებოდა კრიზისის პოლიტიკურ მოგვარებაზე.

§ 2. მოლაპარაკებები რამბუიეში

29 იანვარს, ლონდონში შედგა საკონტაქტო ჯგუფის სხდომა, რომელზეც აშშ-მა მხარი დაუჭირა შეთავაზებას იუგოსლავიის წარმომადგენელთა და კოსოვოელ ალბანელთა მიმართ, 6 თებერვლიდან დაეწყოთ მოლაპარაკებები რამბუიეში (საფრანგეთი) საფრანგეთის და ბრიტანეთის თანათავმჯდომარეობით. 30 იანვარს ნატოს ხელმძღვანელობა გამოვიდა წინადადებით კონფლიქტის მონაწილეებისადმი დათანხმებოდნენ მოლაპარაკებაზე, წინააღმდეგ შემთხვევაში ემუქრებოდა რა მათ დარტყმით. მიუხედავად იმისა, რომ მიმართვა გაეგზავნა როგორც ბელგრადს ისე ალბანელებს, ცხადი იყო, რომ დაბომბვის მუქარა ეხებოდა იუგოსლავიას. სამშვიდობო დიალოგზე სრული და უპირობო თანხმობისკენ, როგორც კრიზისის დარეგულირების ერთადერთ გზისკენ მოუწოდა აგრეთვე გაერო-ს გენერალურმა მდივანმა კოფი ანანმა.

რამბუიეში მუშაობის დაწყება წარმატების სერიოზულ იმედს იძლეოდა, მიუხედავად იმისა, რომ აშშ-მა მოუწოდა ეუთოს შეემუშავებინა კოსოვოდან თავისი მეთვალყურეების ევაკუაციის გეგმა მოლაპარაკების წარუმატებლობის შემთხვევაში. შუამავლები კმაყოფილებით აღნიშნავდნენ, რომ ყველა მუშაობს მეგობრულ გუნდად და დროდადრო წარმოშობილ აზრთა სხვაობასაც კონსტრუქციული ხასიათი აქვს. მხარეებს უნდა განეხილათ კოსოვოს პრობლემის გადაჭრის პრინციპები, შემუშავებული საკონტაქტო ჯგუფის მიერ. საინტერესოა, რომ დელეგაციებს განსახილველად შესთავაზეს მხოლოდ ცალკეული ნაწილები „დროებითი შეთანხმებისა კოსოვოსა და მეტოხიაში მშვიდობისა და თვითმმართველობის შესახებ“, რომელიც შეიცავდა „ჩარჩო დოკუმენტს“ და სამ დანართს. მოცემულ პროექტში დაზუსტებული იყო კოსოვოს კონსტიტუციის, თვითმმართველობის

ორგანოებში არჩევნების და სასამართლო სისტემის პრობლემები. ერთი კვირის შემდეგ დელეგაციებს წარუდგინეს დანართი, რომელიც შეეხებოდა ეკონომიკურ საკითხებს.

13 თებერვალს დასრულდა კონფერენციის პირველი ნახევარი - პარიზში შეიკრიბნენ საკონტაქტო ჯგუფის ქვეყანა-წევრების საგარეო საქმეთა მინისტრები იმის გადასაწყვეტად, აქვს თუ არა აზრი იმას, რომ მოლაპარაკების მონაწილეებს მიეცეს დამატებითი დრო. საერთაშორისო შუამავლები გადაადგილდებოდნენ ციხე-სიმაგრის პირველ და მეორე სართულებს შორის, სადაც ცალკე ოთახებში იმყოფებოდნენ დელეგაციები, და გადაჰქონდათ მათი წინადადებები ერთი დარბაზიდან მეორეში. აშშ-ის სახელმწიფო მდივანი ჩაფრინდა პარიზში სხვა მინისტრებზე ადრე და მალევე გაემგზავრა რამბუიეში, ამასთან, ნათელი იყო, რომ საეჭვოა აშშ გამოსულიყო ობიექტური შუამავლის როლში, რამეთუ მოლაპარაკების დაწყების წინ მ. ოლბრაიტი განაცხადა, რომ თუ მოლაპარაკება ჩაიშლებოდა სერბების მიზეზით, აშშ და ნატო მზად იქნებიან დაიწყონ საჰაერო დარტყმები **(Dahlburg, Marshall 1999:1)**. ამრიგად, შეერთებული შტატები არ განიხილავდა მკვეთრ ზომებს ალბანელთა მიმართ, თუ დიპლომატიური წარუმატებლობა იქნებოდა მათი მიზეზით გამო-წვეული. მაგრამ სახელმწიფო მდივანი მაინც შეეცადა მიუკერძოებელი ხასიათი მიეცა თავისი მონაწილეობისთვის მოლაპარაკებაში: 14 თებერვალს ის შეხვდა ორივე დელეგაციას ერთ მაგიდასთან და მოითხოვა მათგან საერთაშორისო თანამეგობრობის მოთხოვნების შესრულება **(Perlez 1999:1)**.

აღსანიშნავია, რომ 17 თებერვალს, როდესაც მოლაპარაკებები ჯერ კიდევ მიმდინარეობდა, აშშ-ის თავდაცვის მინისტრმა უ. კოენმა გასცა ბრძანება დამატებით გადაესროლათ ევროპაში 51 სამხედრო თვითმფრინავი იუგოსლავიაზე შესაძლო საჰაერო დარტყმის მისაყენებლად **(Myers 1999:14)**.

რამბუიეში მილოშევიჩი დათანხმდა კოსოვოელი ალბანელების მოთხოვნას კოსოვოს პოლიტიკურ მომავალთან დაკავშირებით რეფერენდუმი ჩატარებულიყო 3 წლის შემდეგ, მაგრამ კოსოვოში ალბანელთა დიდი უმრავლესობისა და ბოლო წლებში ალბანელებსა და სერბებს შორის გამძაფრებული ეთნიკური ზიზღის გათვალისწინებით, აღნიშნული რეფერენდუმი უდავოდ კოსოვოს

დამოუკიდებლობის მომხრეთა გამარჯვებით დასრულდებოდა. მაგრამ, შემუშავებული დოკუმენტი, ასევე მოიცავდა სამხედრო ნაწილს, რომლის მიხედვით სამშვიდობო შეთანხმების ხელმოწერის შემდეგ, კოსოვოში ავტომატურად შეიყვანდნენ ნატოს 30-ათასი ადამიანისგან შემდგარ კონტინგენტს. დოკუმენტში ნათქვამი იყო, რომ მხარეები იწვევენ ჩრდილოატლანტიკურ ალიანსს დააფუძნოს და უხელმძღვანელოს სამხედრო ძალებს შეთანხმების შესრულების უზრუნველყოფისათვის. ამ ძალებში შეიძლება ჩართული იყვნენ იმ ქვეყნების წარმომადგენლებიც, რომლებიც არ შედიან ნატოში, მაგრამ ნებისმიერ შემთხვევაში ამ ძალებს უხელმძღვანელებს ალიანსი. დოკუმენტში გათვალისწინებული იყო, რომ ნატო მიიღებს უფლებას გააკონტროლოს და დაარეგულიროს სახმელეთო გადაადგილება კოსოვოში, მათ შორის მხარეთა ძალებისა. ნავარაუდები იყო, რომ ნატოს ძალებს ექნება გადაადგილების სრული თავისუფლება და ამასთან, ისინი რაიმე პასუხს არ აგებენ ნებისმიერი დაზიანებისთვის, რომელიც შეიძლება მიყენებული იქნას მათ მიერ თავისი ამოცანების შესრულებისას. დოკუმენტის მიხედვით, ნატოს მიერ დანიშნულ სარდალს აქვს უფლება გააკონტროლოს საჰაერო სივრცე კოსოვოზე, აგრეთვე საერთო უსაფრთხოების 25-კილომეტრიან ზონაზე (კოსოვოს ადმინისტრაციული საზღვრიდან სერბეთის სიღრმეში). დანართით გათვალისწინებული იყო, რომ ნატოს პერსონალი იღებს თავისუფალი და შეუზღუდავი წვდომის უფლებას იუგოსლავიის მთელ ტერიტორიაზე მიმდებარე საჰაერო სივრცის და ტერიტორიული წყლების ჩათვლით. სერბეთის პრეზიდენტმა უარი თქვა შეთანხმების სამხედრო დებულებებზე, რის გამოც მოლაპარაკებები ჩაიშალა.

§ 3. აშშ-ნატო-ს სამხედრო ინტერვენცია და სამშვიდობო ძალების განთავსება

მარტის თვეში ნატო-მ არაერთხელ გააფრთხილა იუგოსლავიის ხელისუფლება, რომ თუკი არ შეწყვეტდა სამხედრო ოპერაციებს კოსოვოში და არ დათანხმდებოდა რამბუიეში შეთავაზებულ წინადადებებს, ნატო იძულებული იქნებოდა დაეწყო სამხედრო ოპერაცია, მაგრამ მილოშევიჩმა ყურად არ იღო ეს მოწოდებები, ნატო-ს მხრიდან შესაძლო თავდასხმასთან დაკავშირებით ქვეყანაში საგანგებო მდგომარეობა

გამოაცხადა და დაიწყო სამხედრო რესურსების მობილიზება, რის საპასუხოდ 1999 წლის 24 მარტს ნატო-მ მიიღო გადაწყვეტილება ოპერაცია „გაერთიანებული ძალების“ (Operation „Allied Force“) დაწყების შესახებ და იუგოსლავიის სამხედრო ობიექტების წინააღმდეგ საჰაერო რეიდების განხორციელება სხდომის დამთავრებიდან რამდენიმე საათში დაიწყო (ჩიტაძე 2008).

ომის დაწყებიდან მის დასრულებამდე დაბომბვები სისტემატური იყო. ისინი ერთი დღითაც არ შეჩერებულა. მათი შეწყვეტის პირობად ნატოში ასახელებდნენ ხუთ პირობას, რომელიც უნდა შეესრულებინა ს. მილოშევიჩს:

- სამხედრო ოპერაციების შეწყვეტა;
- კოსოვოდან სამხედრო, ნახევრად სამხედრო და პოლიციური ფორმირებების გამოყვანა;
- მხარეში საერთაშორისო ძალების შეყვანა;
- ლტოლვილთა დაბრუნება;
- პოლიტიკური დარეგულირება რამბუიეს შეთანხმების შესაბამისად.

ვაშინგტონში ვარაუდობდნენ, რომ იუგოსლავია რამდენიმე დღეში, მაქსიმუმ, ორ კვირაში დათანხმდება ამერიკის პირობებზე (Желеманс 2002:293), მაგრამ ეს არ ხდებოდა. ამასთან დაკავშირებით, დარტყმების გაგრძელებასთან ერთად თანდათან იზრდებოდა მათი სიძლიერე და ინტენსიურობა. უკვე 31 მარტს ევროპაში ნატო-ს ჯარების მთავარსარდლის, უესლი კლარკის მოთხოვნით, მიიღეს გადაწყვეტილება გაევრცელებინათ დაბომბვები ბელგრადზე (Clark 2007:212), 19 აპრილიდან კი დარტყმები დაიწყო იუგოსლავიის მთელ ტერიტორიაზე, რათა მიეღწიათ ქვეყანაში ეკონომიკური და პოლიტიკური ცხოვრების პარალიზებისთვის, მოესპოთ იუგოსლავიის არმიის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა, მოეხდინათ მძლავრი ფსიქოლოგიური ზემოქმედება მთელ ხალხსა და სახელმწიფოს ხელმძღვანელობაზე.

დაბომბვების უშუალო მიზნების მიღწევის გარდა აშშ-ს საშუალება ჰქონდა ძველი შეიარაღების ამოწურვის და აგრეთვე ახლების გამოცდისა საბრძოლო პირობებში. ომის დროს პენტაგონმა გამოსცადა საჰაერო და საზღვაო ბაზირების უახლესი ფრთოსანი რაკეტები, კასეტური ავიაბომბები თვითდამიზნების საშუალების მქონე საბრძოლო ელემენტებით და სხვა შეიარაღება. რეალურ საბრძოლო პირობებში იქნა აპრობირებული დაზვერვის, მართვის,

კავშირგაბმულობის, ნავიგაციის, რადიოელექტრონული ბრძოლის, უზრუნველყოფის მოდერნიზებული და ახალი სისტემები. დამუშავებული იქნა შეიარაღებული ძალების სხვადასხვა სახეობების, ავიაციის და სპეციალური დანიშნულების ძალების ურთიერთქმედების საკითხები. ოპერაციამ კოსოვოში აჩვენა შეერთებული შტატების პირველობა მაღალი ტექნოლოგიების სამხედრო გამოყენებაში და მისი უნარი შედარებით დაუსჯელად მიაყენოს დარტყმები სხვა ქვეყნებს.

28 მარტიდან, ანუ დაბომბვების დაწყების მეხუთე დღიდან, დაიწყო ალბანელთა მასობრივი გასვლა კოსოვოდან, რისი მიზეზიც იყო იუგოსლავიის არმიის ძლიერი შეტევა. ნატომ, დაიწყო რა სამხედრო მოქმედებები, ფაქტობრივად ხელები გაუხსნა ბელგრადს წესრიგის დამყარებისთვის კოსოვოში. თუ ჰოლბრუკ-მილოშევიჩის შეთანხმების ხელმოწერის შემდეგ იუგოსლავიის არმიის ქვედანაყოფების მნიშვნელოვანი ნაწილი გამოყვანილი იქნა მხარიდან, ომის დაწყების შემდეგ იუგოსლავიის ხელისუფლებამ ახალი ძალით დაიწყო ხისტი ბრძოლა კგა-სთან. შედარებითი მშვიდობის რამდენიმე თვეში მან შეძლო სერიოზულად აღედგინა ძალები. ამის შედეგად ალბანელები მნიშვნელოვან წინააღმდეგობას უწევდნენ სერბეთის ძალებს, რაც უფრო ხისტ ხასიათს აძლევდა ოპერაციებს და ასევე გავლენას ახდენდა მშვიდობიანი მოსახლეობის მდგომარეობაზე. ამასთან ბრიუსელში ვითარების გაუარესების ერთადერთ მიზეზად ასახელებდნენ იუგოსლავიის კამპანიას, მიმართულს ეთნიკურ წმენდაზე.

რამდენიმე კვირის განმავლობაში დაბომბვების და ჩრდილოატლანტიკური ბლოკის ორმოცდამეათე წლისთავის აღნიშვნის შემდეგ იუგოსლავია ჯერ კიდევ წევდა წინააღმდეგობას, თუმცა აშკარა იყო, რომ ეს დიდხანს ვერ გაგრძელდებოდა. საზოგადოებამ, უმთავრესად, ევროპულმა, თანდათან დაიწყო ომის შეწყვეტის მოთხოვნა.

9 ივნისს იუგოსლავიის და ნატოს წარმომადგენლებმა ხანგრძლივი კონსულტაციების შემდეგ მაკედონიის ქალაქ კუმანოვოში ხელი მოაწერეს სამხედრო-ტექნიკურ შეთანხმებას, რის შედეგად 10 ივნისს ჰ. სოლანამ გამოაცხადა დაბომბვების შეჩერების შესახებ. იმავე დღეს ბ. კლინტონი გამოვიდა სპეციალური სიტყვით

ერისადმი, რომელშიც განაცხადა, რომ იუგოსლავიაში მიღწეულია გამარჯვება უფრო უსაფრთხო მსოფლიოს, ამერიკის დემოკრატიული ღირებულებების და უფრო ძლიერი ამერიკის სახელისთვის.

საბოლოოდ, ნატო-ს თვითმფრინავებმა 78 დღის განმავლობაში, მთელი სერბეთის მასშტაბით, სამხედრო სამიზნეებისა და სამოქალაქო ინფრასტრუქტურის წინააღმდეგ ათი ათასამდე დაბომბვითი ოპერაცია განახორციელეს. სწორედ ამ დროს სერბულმა ნახევრადსამხედრო დაჯგუფებებმა კოსოვოს ეთნიკური ალბანელების წინააღმდეგ ეთნიკური წმენდის ულმოხელი კამპანია გააქტიურეს. საჭაერო დაბომბვების კამპანია 10 ივნისს დასრულდა, როდესაც მილოშევიჩმა თანხმობა განაცხადა კოსოვოდან იუგოსლავიის სამხედრო ძალების გაყვანაზე, ამასთანავე კოსოვოში ნატო-ს სახმელეთო ძალების განლაგებაზე. 1999 წლის 10 ივნისს გაეროს უშიშროების საბჭომ მიიღო 1244-ე რეზოლუცია, სადაც იგი მიესალმა იუგოსლავიის საკავშირო რესპუბლიკის მიერ კოსოვოს კრიზისის დარეგულირების პრინციპების მიღებას, მათ შორის მიმართულს ძალადობის შეწყვეტისა და სამხედრო კონტინგენტის გაყვანისაკენ.

აღსანიშნავია, რომ ოპერაცია „გაერთიანებული ძალები“ იყო არასანქცირებული და მიმდინარეობდა საერთაშორისო სამართლის ნორმების დარღვევით, გამომდინარე იქედან, რომ მასზე არ იყო მიღებული გაეროს უშიშროების საბჭოს შესაბამისი გადაწყვეტილება და ვერც იქნებოდა მიღებული რუსეთისა და ჩინეთის წინააღმდეგობის გამო. ამგვარი მდგომარეობიდან გამომდინარე აშშ-მ და ნატო-მ მიიღეს გადაწყვეტილება, ევროპის შუაგულში ჰუმანიტარული კატასტროფის თავიდან აცილების მოტივით საერთაშორისო სამართლებრივ ნორმებზე მაღლა ჰუმანური პრინციპები დაეყენებინათ. გაეროს გენერალურმა მდივანმა კოფი ანანმა მკაცრად გააკრიტიკა აშშ-ნატო-ს ერთობლივი ქმედება იმ მიზეზით, რომ „გაეროს უშიშროების საბჭო შეიარაღებული ძალების გამოყენების ლეგიტიმაციის ერთადერთი წყაროა“, თუმცა ამასთანავე ამკარაა, რომ ამ კონკრეტულ შემთხვევაში გაერომ ვერ მოახერხა ადამიანის უფლებების მასობრივი დარღვევების აღკვეთა, რაც ასევე წარმოადგენს გაეროს არსებობის ერთ-ერთ საფუძველს. კოსოვოს საკითხი რომ წინააღმდეგობრივი იყო, დამოუკიდებელი საერთაშორისო კომისიის დასკვნამაც აჩვენა. კომისიამ აშშ-ნატო-ს ერთობლივი ოპერაცია ერთი მხრივ არალეგალურად

მიიჩნია, იმ მიზეზით, რომ იგი არ მიყვებოდა გაეროს ქარტიის მიერ დადგენილ წესებს, ხოლო, მეორე მხრივ, ეს ინტერვენცია გაამართლა ამავე ქარტიაში განსახიერებული პრინციპებიდან და ნორმებიდან გამომდინარე.

დასკვნა

ამგვარად, ანტიკურ პერიოდში კოსოვოს ტერიტორიაზე ძირითადად მოსახლეობენ ილირიელები, რომელთაც საკუთარ წინაპრებად მიიჩნევს თანამედროვე ალბანელი ხალხი. სერბები ბალკანეთში მხოლოდ და მხოლოდ VI-VII საუკუნეებში მოდიან და მათი გავლენა ამ რეგიონში თანდათან ძლიერდება. მოგვიანებით შექმნილი არბერის სამთავრო, ისევე, როგორც კოსოვოს რეგიონი, XI-XII საუკუნეებში ბიზანტიიდან იმართება, თუმცა პირველი ალბანური სამეფო არ მოიცავს თანამედროვე კოსოვოს ტერიტორიას.

უშუალოდ სერბული სამეფოს შემადგენლობაში კოსოვოს რეგიონი ექცევა მხოლოდ და მხოლოდ XII-XV საუკუნეებში. სერბეთის სამეფოს განსაკუთრებული აღმავლობა დაკავშირებულია ნემანიჩების დინასტიასთან (1166-1371). სწორედ ამ პერიოდში ხდება სერბული საეკლესიო-ადმინისტრაციული ცენტრის დაფუძნება კოსოვოს მიწაზე. XIV ს-ის ბოლოს სავრასა (1385) და კოსოვოს ველის (1389) ბრძოლებში ოსმალეთის იმპერიასთან დამარცხების შემდეგ, ალბანელებსა და სერბების საერთო მტრად გვევლინება „ბრწყინვალე პორტა“. ოსმალეთის იმპერიის ბალკანეთში გამოჩენის შემდეგ, სრულიად ახალი ეტაპი იწყება, როგორც ალბანელების, ისე სერბების და შესაბამისად, კოსოვოს რეგიონის ისტორიაში.

ამრიგად, კოსოვოს ისტორიაში გვხვდება ფაქტები, რომლებითაც სპეკულირება შეუძლიათ როგორც სერბებს, ასევე ალბანელებს, მაგრამ ფაქტია, რომ კოსოვო სერბული სახელმწიფოს და კულტურის ნაწილი იყო საუკუნეების განმავლობაში. კოსოვოს ცალკე სახელმწიფოდ არასდროს უარსებია და ალბანეთის შემადგენლობაშიც არასდროს ყოფილა, თუ არ ჩავთვლით II მსოფლიო ომის წლებში იტალიის მიერ მისი მცირე ნაწილის მიერთებას ალბანეთისთვის, რომელიც ომის დასრულების შემდეგ ისევ სერბეთს დაუბრუნდა.

„ცივი ომის“ პერიოდში, იუგოსლავია წარმოადგენდა აშშ-ს საგარეო პოლიტიკის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებას და უნდა ყოფილიყო მაგალითი სოციალისტური ბანაკის ქვეყნებისათვის, რომლებსაც უნდა დაენახათ თუ რა სარგებლის მიღება შეიძლებოდა აშშ-თან კარგი ურთიერთობით, მოსკოვისგან დამოუკიდებლობით. „ცივი ომის“ დასრულების შემდეგ, იუგოსლავია აღარ იყო აშშ-სთვის იგივენაირად მნიშვნელოვანი, თუმცა არც უმნიშვნელო გამხდარა. სეპარატისტული ძალების გამლიერება და სამოქალაქო ომი აშშ-სთვის არ ყოფილა მოულოდნელი. ვაშინგტონში ესმოდათ, რომ ამის აცილება შეუძლებელი იყო, ისევე როგორც მოსალოდნელი სისხლისმღვრელი ომის, რომელიც გაურკვეველი დროით გაგრძელდება. შედეგად აშშ-ს, რომელიც პრინციპში არ იყო იუგოსლავიის დაშლის წინააღმდეგი, არ სურდა ომში ჩარევა. აშშ სიტყვიერად მხარს უჭერდა იუგოსლავიის ცენტრალურ ხელისუფლებას, თუმცა ფინანსურ დახმარებას არ უწევდა, მიუხედავად ბელგრადის არაერთი თხოვნისა.

ჯორჯ ბუშის ადმინისტრაციის პოზიცია იყო, რომ იუგოსლავია უნდა დარჩეს ერთიანი, მაგრამ თუკი რომელიმე რესპუბლიკა მოისურვებდა მისი შემადგენლობიდან გასვლას, ეს უნდა მოხდარიყო მშვიდობიანად. აშშ-ს ეს პოზიცია განპირობებული იყო იმით, რომ ისინი ელოდებოდნენ მოვლენათა განვითარებას. გამომდინარე იქედან, რომ კარგად იცნობდნენ სიტუაციას ბალკანეთში, ასევე აშშ-ს შიდაპოლიტიკური სიტუაციის გათვალისწინებით, მათ თავიდან ევროპელებს მისცეს საშუალება ეკისრათ ლიდერული როლი, თუმცა 1992 წლიდან აშშ აქტიურად ჩაერთო ბალკანური პრობლემების მოგვარებაში.

აშშ-ს პოლიტიკა კოსოვოს კრიზისთან მიმართებაში 1998-1999 წლებში ირიბად იყო დაკავშირებული მის წინა მოქმედებებთან ბალკანეთში და წარმოადგენდა ლოგიკურ გაგრძელებას პოლიტიკისა, რაც მდგომარეობდა სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპული ახალი დემოკრატიების დაცვაში დესტაბილიზაციისა და დევნილთა ნაკადებისგან, მშვიდობისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში რეგიონში და ამ ყველაფრის პარალელურად, მის გეოპოლიტიკურ ინტერესებში - გამყარებულიყო ბალკანეთში. ამასთანავე, აშშ-ს ლიდერობით და მონდომებით ტრანსფორმაცია განიცადა ნატო-მ, რომელიც თავდაცვითი კავშირიდან გადაიქცა შეტევით-თავდაცვით ორგანიზაციად, რომლის მოქმედების არეალი არ შემოიფარგლებოდა

მისი წევრ-სახელმწიფოთა ტერიტორიებით. კოსოვოს კრიზისში აშშ თავდაჯერებულად მოქმედებდა, დეიტონში მიღწეული წარმატების შემდეგ.

ამერიკის შეერთებული შტატებისთვის კოსოვოს პრობლემა არ იყო ახალი. ისინი აკვირდებოდნენ სიტუაციას „ცივი ომის“ დროიდან, 1990-ანი წლების დასაწყისიდან კი ალბანელთა მდგომარეობა მხარეში მუდმივად წუხილის საგანი იყო ვაშინგტონისათვის. არც 1998 წელს კოსოვოს კრიზისის უკიდურესად გამწვავება იყო მოულოდნელი აშშ-სთვის, რომელიც ვარაუდობდა მოვლენათა ამგვარ განვითარებას და განიხილავდა მისი განვითარების შესაძლო სცენარებსა და თავის როლს მასში. აშშ-ის თავშეკავებული პოზიცია, რომელსაც იჭერდა კრიზისის დასაწყისში, 1998 წლიდან შეიცვალა პირდაპირი კრიტიკით იუგოსლავიისა და პირადად ს. მილოშევიჩის მისამართით. იუგოსლავიის მთავრობის კრიტიკისას აშშ მუდმივად აპელირებდა მშვიდობიანი მოსახლეობის მუდმივ ტანჯვაზე, რასაც უდაოდ ქონდა ადგილი კოსოვოში, მაგრამ ამავე დროს უნდა ითქვას რომ იუგოსლავიის მიზანი არა მშვიდობიან მოსახლეობასთან ბრძოლა იყო, არამედ იმ აგრესიულ ტერორისტულ ჯგუფებთან, რომელთაც მიზნად ჰქონდათ სერბეთისათვის წაერთვით საერთაშორისო თანამეგობრობის მიერ სერბეთის საზღვრებში აღიარებული ისტორიული მიწა. 1998 წლის გაზაფხულზე აშშ-სთვის უკვე ცხადი იყო, რომ კონფლიქტის შესაჩერებლად შესაძლოა საჭირო გამხდარიყო სამხედრო ჩარევა, რაც ბოსნიის კონფლიქტის მაგალითზე ნატო-ს საშუალებით უნდა მომხდარიყო.

ჯამში შეგვიძლია ვთქვათ, რომ კოსოვოს კრიზისი 1998-1999 წლებში იყო ერთ-ერთი ყველაზე სასტიკი და არაჰუმანური პროცესი ევროპის ტერიტორიაზე მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ. შედეგებმა გვაჩვენა, რომ სერბეთის ხელისუფლებამ ვერ მოახერხა ადეკვატური, გონივრული პოლიტიკური ნაბიჯების გადადგმა ალბანური სეპარატიზმის აღსაკვეთად და დაკარგა თავის საყოველთაოდ აღიარებულ საზღვრებში მოქცეული მხარე, ნატო-მ კი არაჰუმანური მეთოდებით, საერთაშორისო ნორმებისა და პრინციპების უგულვებელყოფით მოახერხა ჰუმანიტარული კატასტროფის შეჩერება და „გაიმარჯვა ულამაზოდ“².

² Winning Ugly: NATO's War to Save Kosovo, Ivo H. Daalder, Michael E. O'hlanlon. 2000.

ცივი ომის დასრულებისა და სოციალისტური ბანაკის დაშლის შემდგომ, აშკარა იყო ამერიკული გავლენის არეალის გაფართოების პროცესი ევროპაში, რასაც რუსეთი ვერ უპირისპირდებოდა და იძულებული იყო დაეხია უკან. სერბეთის პრეზიდენტმა სლობოდან მილოშევიჩმა „წინა გაკვეთილებიდან“, განსაკუთრებით ბოსნიაში ნატო-ს ინტერვენციიდან, ვერაფერი ისწავლა და გაიმეორა იგივე შეცდომები. ვფიქრობთ, ქვეყნის ინტერესებიდან გამომდინარე სლობოდან მილოშევიჩს უნდა დაეწყო საგარეო პოლიტიკური პრიორიტეტების შეცვლა და იმ მომენტისათვის ეკონომიკურად და პოლიტიკურად დასუსტებული რუსეთის ნაცვლად, დასავლურ სამყაროსთან თანამშრომლობაზე ეფიქრა, რისი დასაწყისიც მოლაპარაკებების პირობებზე დათანხმება იქნებოდა. მიუხედავად იმისა, რომ პირობების ნაწილი მიუღებელი იყო, სერბეთის ხელმძღვანელობამ იმ მომენტისათვის ვერ გააცნობიერა, რომ სხვა არჩევანი უბრალოდ არ ქონდათ და ვერ დაიცავდა „ერთმორწმუნე“ რუსეთი, რომელსაც თავად ჰქონდა უამრავი პრობლემა ქვეყნის შიგნით. მილოშევიჩი ვერ გათავისუფლდა რუსეთის გავლენისგან, რომელიც ცხადია არასდროს ურჩევდა დათანხმებოდა აშშ-ს რაიმე წინადადებას. დიპლომატიური შეთანხმების შემთხვევაში კი შესაძლოა, პროცესი მინიმალურად მაინც განვითარებულიყო სერბეთის სასარგებლოდ და ქვეყანა არ დამდგარიყო იმ კატასტროფული შედეგის წინაშე, რასაც საკუთარ, საყოველთაოდ აღიარებულ ტერიტორიაზე კონტროლის დაკარგვა წარმოადგენს.

1998-1999 წლებში სერბეთის მხრიდან დაშვებული შეცდომების ყველაზე მძიმე შედეგი კი 2008 წელს დადგა, როდესაც კოსოვოს დამოუკიდებლობა აღიარა ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა და დღეისათვის უკვე სხვა, 100-ზე მეტმა სახელმწიფომ.

„კოსოვოს კრიზისმა“ და კოსოვოს დამოუკიდებლობის აღიარების პრეცედენტმა კატასტროფული გავლენა იქონია საქართველოზეც. 2008 წელს რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ, რუსეთმა აფხაზეთი და ე.წ. სამხრეთ ოსეთი დამოუკიდებელ სახელმწიფოებად აღიარა. რიგი ფაქტობრივი გარემოებების გამო კოსოვოს კონფლიქტი მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდა აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის კონფლიქტებისგან, კერძოდ, კოსოვოში სერბებმა განახორციელეს გენოციდი სეპარატისტულად განწყობილი ალბანელების მიმართ, მაშინ, როდესაც აფხაზეთსა და ცხინვალის რეგიონში რუსეთის სამხედრო მხარდაჭერის შედეგად, აფხაზმა და ოსმა სეპარატისტებმა მოუწყვეს გენოციდი ქართველ ხალხს. სწორედ ამ ფაქტმა მიაჩიქა

რუსეთის ქმედებას აგრესორის ხასიათი, რის გამოც მას მთელი ცივილიზებული სამყარო გმობს. მიუხედავად ამ პრინციპული განსხვავებისა, რის გამოც მიუღებელია აღნიშნული კონფლიქტების, როგორც აბსოლუტურად იდენტურ მოვლენებად განხილვა, რუსეთის პრემიერ-მინისტრის, ვლადიმერ პუტინის მთავარი არგუმენტი აფხაზეთისა და ე.წ. სამხრეთ ოსეთის აღიარებასთან დაკავშირებით იყო: „თუკი კოსოვოს დამოუკიდებლობის აღიარება შეიძლება, რატომ არ შეიძლება აფხაზეთის და ოსეთის აღიარება?“.

სწორედ პრინციპული განსხვავებების გამო აქვს აშშ-ს განსხვავებული მიდგომა კოსოვოსა და ქართული კონფლიქტებისადმი. აშშ-ს პოლიტიკა კოსოვოს კრიზისთან მიმართებაში გეგმაზომიერი, გონივრული და ლოგიკური იყო, გამომდინარე ზოგადად ბალკანეთში განვითარებული მოვლენებიდან, სერბეთის პრეზიდენტის მიერ მძიმე შეცდომების დაშვებიდან, და ასევე, აშშ-ს სტატეგიული პოლიტიკიდან, რაც მდგომარეობდა მისი პოლიტიკის გავლენის არეალის გაფართოებაში აღმოსავლეთის მიმართულებით. კოსოვოს მოვლენები უნდა იყოს კარგი მაგალითი ჩვენი ქვეყნისათვის, რომ არ დავუშვათ იგივე შეცდომები, რაც სერბეთის ხელისუფლებამ და მუდმივად გავაღრმავოთ ურთიერთობები ჩვენს სტრატეგიულ პარტნიორებთან - აშშ-თან და ევროკავშირთან, რომლებიც წარმოადგენენ თანამედროვე მსოფლიოს ყველაზე განვითარებულ, ძლიერ და დემოკრატიულ ნაწილს.

საბოლოოდ აშკარაა, რომ დიდ სახელმწიფოთა ინტერესებს ძალიან დიდი გავლენა აქვს პატარა სახელმწიფოებში ეთნიკურ-რელიგიური კონფლიქტების როგორც განვითარებაზე, ასევე მათ საბოლოო გადაწყვეტაზე, ვინაიდან პატარა ქვეყანაში დაპირისპირებული მხარეები ყოველთვის ცდილობენ მოიპოვონ ძლიერი მხარდამჭერები ქვეყნის გარეთ. ის ქვეყნები კი, რომლებსაც შესწევთ უნარი ჩაერიონ სხვა ქვეყნების შიდა საქმეებში, ვერ უძლებენ ცდუნებას იკისრონ მომრიგებლის თუ არბიტრის როლი, მათი სტრატეგიული ინტერესების შესაბამისად.

გამოქვეყნებული სამეცნიერო ნაშრომები:

1. კოსოვოს კონფლიქტი და ნატო-ს სამხედრო ინტერვენცია 1999 წელს. ისტორია, არქეოლოგია, ეთნოლოგია, ნომერი V, 2021, გვ. 287-296.
2. ისლამური ფაქტორი კოსოვოს კრიზისში (1998-1999 წწ.). აღმოსავლეთმცოდნეობის მაცნე, ტომი V, 2022.
3. ნატოს სამხედრო ინტერვენცია კოსოვოში: სამართლებრივ პოლიტიკური ანალიზი. ცხოვრება და კანონი, N3-4(55-56),2021.

კონფერენციაში მონაწილეობა:

1. ამერიკისმცოდნეობის XX ყოველწლიური საერთაშორისო კონფერენცია. თსუ, თბილისი, 2019 წელი 23-25 მაისი. მოხსენების თემა: აშშ-ს როლი ომში ნატო იუგოსლავიის წინააღმდეგ.

Batumi Shota Rustaveli State University

Faculty of Humanities

Department of History, Archeology and Ethnology

Levan Tarieladze

The United States of America and Kosovo Crisis (1998-1999)

Thesis Summery

Of the dissertation submitted to gain the academic degree (Ph.D.)

Of Doctor of History

Batumi 2021

The dissertation is performed in the Department of History, Archeology and Ethnology of the Faculty of Humanities of BSU.

Scientific Supervisor:

Revaz Diasamidze - Doctor of History, Associate Professor of BSU

Foreign appraiser:

Shahin Mustafayev - Doctor of History, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of Azerbaijan

Evaluators:

Sulkhan Kuprashvili - Doctor of History, Professor of Kutaisi Akaki Tsereteli State University

Archil Varshalomidze - Doctor of History

Madona Gogitidze - Doctor of History

The defense of the dissertation will take place on **January 24, 2022 at 17:00 p.m.** at the meeting of the Dissertation Council of the Faculty of Humanities of BSU.

Address: Batumi Shota Rustaveli State University, Ninoshvili st. №35, room №37.

The dissertation can be found at the BSU Library and on the website of the same university.

Secretary of the Dissertation Board:

Maia Kikvadze

Introduction

The end of the Cold War made significant changes on the political map of the world. The Soviet Union was disintegrated, Germany reunited and ruling regimes and political systems have been changed in the Eastern European countries. National component was featured and sometimes even dominated along with the ideology in the mentioned processes. This is the fact that all these were the result of enlarging the political area of the USA and Russia's retreat. In the most cases, those mentioned processes were taking place in a peaceful way; however, sometimes it was impossible to avoid the bloodshed in Socialist Federal republic of Yugoslavia. This was the central European state, consisting of six republics (Serbia, Croatia, Slovenia, Bosnia and Herzegovina, Montenegro, and Macedonia) where disintegrated processes used to happen with an unprecedented cruelty and tragedies after the Second World War. The whole Europe and the world were shaken by humanitarian catastrophe generated on the ethnic and religious ground in the middle of Europe.

Yugoslavia used to be the communist state during the Cold War however in comparison with Warsaw Pact countries it used enjoy more independence from the Soviet Union. Josip Broz Tito used to manage to save the country's unity in the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, despite the fact that it was the country consisting of six republics and two autonomous provinces (Kosovo and Voevodina as a part of Serbia) and used to be diverse as ethnically as well as in lingual and religious way. He led the country until his death in 1980. The situation tensioned when Serbian Slobodan Milosevic came into power and decided to strengthen the Serbian positions in the state.

The disintegrated processes turned into bloody controversies initially on the territory of former Yugoslavia. Slovenia, Croatia and Macedonia declared their independence in 1991. Bosnia and Herzegovina also followed the example in 1992. On the next day, after declaration of the independence, Slobodan Milosevic sent the national army of Yugoslavia in Slovenia. Hence, the Slovenia does not border Serbia and due to fact that the Serb community is relatively small in Slovenia and the army of Slovenia in its way was well prepared for the self-defense, the large-scale hostilities did not take place and the war lasted just in total ten days after, which the parties spelled a ceasefire. European countries recognized the independence of Slovenia in 1992. The Croatian war was relatively large-scale, where Croats confronted local Serbs who wanted to create a separate republic on Croatian territory. In this battle, the Croats won convincingly because of tireless struggle and international support, but the loss on both sides amounted to thousands of dead, tens of thousands wounded and refugees. The Bosnian war followed the Slovenia and Croatia one, which proved to be the most tangled and protracted. 4.4 million people inhabited in the republic of Bosnia and Herzegovina in 1991. Three biggest groups were represented in the

republic, Bosnian Muslims (44%), Serbs (31%) and Croats (17%), which decided to create their own independent republics along the ongoing disintegrated processes in the country. On the base of disputes for the territories, they started a fierce battle against each other. The war lasted for three and a half years with severe ethnic cleansing and only ended in 1995, as a result of instant NATO intervention with the Dayton Accords.

After the wars of Slovenia, Croatia and Bosnia, the chance to gain the attention of the international society was arisen to the ethnic majority living in Kosovo in the autonomous part of Serbia-Albanians, which were quite often struggling with the repressions from the authority of Yugoslavia because of their separatist goals. Serbian Slobodan Milosevic led the brutal activities. The separatist mood of Albanians, which was often typical to them, was mostly strengthened from the point when Serbia cancelled autonomous status of Kosovo in 1989 and Albanians in Kosovo got very furious because of the fact. The pick of the controversy between Albanians and Serbians was in February 1998 and it was even turned into the large-scale armed confrontation.

The Kosovo conflict gained the international character very soon. The leader states of the world, international organizations, non-governmental humanitarian organizations etc. got directly or indirectly involved in this conflict. However, the policy of the USA was the main external factor effected the Kosovo crisis, which was the main driver of the international politics of NATO and the leader states after the end of the Cold War.

The Kosovo crisis became the second phenomenon in Balkans after the war of Bosnia, where the USA participated in 1990. It was a somewhat logical continuation of the USA policy in the region. The dire consequences of the events in Kosovo in 1998-1999 are still being felt, and the issue, despite the recognition of Kosovo's independence by many states, has not been fully resolved.

The Actuality of the research topic. The foreign policy of the USA gains the attention of the many scientists and this is obvious as the USA remains one of the most developed states both economically and military-politically, which can influence the ongoing processes of any part of the world. Since XX century, the USA has become one of the most influential states of international politics in a very short period of time. After the end of the Second World War, it became the western leader in the bipolar systems of the international affairs. By the end of XX century, after the end of the Cold War, it was in the situation where its military and economic development greatly exceeded of any others and on the base of which the USA gained significant independence in its foreign political activities and became the leader state of post-bipolar world.

The Kosovo conflict between Serbians and Albanians is the most distinguished with its cruelty and scale and in a viewpoint of international engagement as well which can be considered as one of the most resonance and important phenomenon of the international politics. By its precedents

and results the mentioned crisis influenced not only the engaged parties but the other countries also and Georgia amongst them. Due to the mentioned fact, it deserves our attention and we think that it requires even more discussions and assessment in Georgian scientific fields.

The Goal of the Research. The goal of the research is to analyze some of the characteristic features of the politics of the USA in 90ies of the XX century the period when there did not exist any force limiting its foreign policy in the world. From that time foreign policy of the USA, the one towards the regional ethnic conflicts is especially interesting for us. There were several such cases in 90ies of the XX century; however, we decided to study the USA activities in Kosovo the autonomous part of Serbia in 1998-1999 from which there is often made the parallel on Georgian conflicts in the regions of Abkhazia and Tskhinvali. The United States of America is the main strategic partner and supporter of Georgia in unity and Sovereignty of the state territory. Due to this, our goal is to research the features, motivations, goal and reasons of changing of the USA activities regarding the Kosovo conflict. All the mentioned on its way is important to discuss in order to understand the USA approach towards Georgian conflicts, to make parallels and to see the future prospects.

The Research Methodology. The methods of historical cognition and comparative analysis were used in the present work in order to research the given issue. We critically analyzed all monographs, scientific articles, reports, memoirs and other important documentations having been in contact with the presented issue and the comparison and analysis of which is significantly important for accuracy and objective assessment of the events.

The scientific novelty and practical importance. The dissertation work is the first monographic research in Georgian scientific sphere where the leader role and activities of the USA are discussed on the base of Georgian, Russian and English scientific literature in determination of Kosovo conflict in 1998-1999. This enables us to find out some of the characteristic features of US foreign politics in 1990ies and making the parallel on USA politics towards the Georgian conflicts.

In the work, there is dynamically analyzed the disintegrated processes on the territory of Yugoslavia by the end of the Cold War, which enables to have an insight on general political condition in that period of Yugoslavia which on its hand influenced the generation of Kosovo conflict. We objectively discuss the preconditions of conflict regeneration, the process and the political interest of the engaged states. The present work can be used by the people interested in the topic as an informational and scientific source while studding the foreign policy and ethnic conflicts of the USA.

History of the issue study. As already mentioned, the Kosovo conflict of 1998-1999 is one of the most resonant events of the post-Cold War era. Hence, the scientific literature and sources on the subject are also patchy. In the course of issue researching, more than 300 scientific

publications, articles, reports, interviews, public speeches, memoirs and various documents in Georgian, English and Russian languages were found and discussed. Most of them are characterized by two tendencies: first, there are authors who are trying to fully justify the military actions of the United States and NATO, and these, of course, are primarily American and Western European authors, although there are critics among Americans criticizing American foreign policy, in particular, critics of their actions in relation to Kosovo; And the authors adhering to the second tendency, implying the accusation of the United States and NATO of unfair actions and the outbreak of war, are found mainly in Russian and Serbian sources.

There are practically no English and Russian works of an objective spirit, in which both the positive and negative sides of the conflict and their actions are discussed. In fact, it is impossible to imagine that any side of the war and bloodshed was completely right. Unfortunately, in the Georgian scientific space there are not many works on issues related to the Kosovo crisis and history, but almost all authors take the most balanced and objective position on this matter.

Among the works on the history of Kosovo in Georgian language there is the work of the researcher Dazmir Jojua "The Kosovo Precedent", published in 2006, two years before the declaration of independence of Kosovo, in which the author highlights the consequences of the possible independence of Kosovo. The author clearly states the importance of the Kosovo conflict for Georgia from a political point of view.

In general, speaking about the above mentioned work, it should be noted that this is one of the first attempts to review the history of the Kosovo conflict in Georgian historical science. The author briefly, but with a specific emphasis, examines the main issues of the history of the Kosovo conflict from ancient times to the present day and reflects the key factors and stages that led to the global crisis in Kosovo in the last decade of the twentieth century. The author explains his position on the possibility of recognizing the independence of Kosovo, stating that "the recognition of the independence of Kosovo is a violation of the fundamental norms of international law and, as a consequence, an illegal act".

Among Georgian authors the dissertation of Kakhaber Kalichava, published in 2019, is noteworthy, which is the first monographic study in historiography providing a historical and comparative analysis of the separatist regions of Kosovo and Georgia (Abkhazia, the so-called "South Ossetia") and showing their common and distinctive features. In addition, it demonstrates the groundlessness of modern Russian political views on these conflicts.

In 2000, American international relations specialists Ivo Dalder and Michael Oganlon published a book "Winning Ugly: NATO's War to Save Kosovo", in which the authors advocate the NATO operation and praise the bombing of the Yugoslav army, as well as Belgrade and other cities. In their opinion, the aggravation of the crisis clearly showed the need for NATO intervention. They

view the consequences of the war as a NATO victory not directly for the operation, but as for the overall policy and goals of the organization. At the same time, the authors claim that victory might not have been achieved if not for successful diplomacy in parallel with hostilities. The authors note that with the unanimity of NATO members, Russia eventually went over to the side of the Alliance, thereby increasing diplomatic pressure on Yugoslavia. Thus, NATO won through a successful combination of various factors. Given that Ivo Dalder was a member of the US National Security Strategy Commission for the 21st Century at the time of this writing and publication, it can be assumed that his assessments of the Kosovo crisis reflected the official position of the White House.

Eliot Cohen views American politics more broadly. In his article "Kosovo and the New American Method of Warfare"³, he claims that, unlike other wars fought by the United States during the Cold War, vital American interests in Kosovo were not at stake. The author suggests that NATO intervention accelerated the collapse of the remnants of the Soviet empire.

There are many other authors in Western sources who support and justify NATO's intervention in Yugoslavia, although there are also critics. For example, the American political scientist Michael Parent in his book "Killing a Nation - Attack on Yugoslavia"⁴ accuses the United States not only of the deliberate disintegration of Yugoslavia, but also of unleashing a civil war in the Balkans. In his opinion, there was neither democracy nor humanism in US policy, but only the interests of the White House.

The famous American scientist Noam Chomsky in his work "New American Humanism: Lessons from Kosovo" tries to prove, using the example of the Kosovo conflict, that the United States and its allies fought not for the rights of the Kosovars, but for their economic and geopolitical interests. Following the example of the negotiations in Rambouillet, he criticizes not only the military, but also the diplomatic methods used by the United States to achieve the goal.

As for Russian sources, the Russian scientist Elena Guskova has the most extensive and profound works. In her "History of the Yugoslav Crisis"⁵ and "NATO Aggression Against Yugoslavia 1999"⁶, the author sharply criticizes US policy and NATO's military intervention, calling the Albanians' aspirations for independence groundless and illegal. The work of other Russian scholars on the Kosovo crisis carries a similar pathos.

The structure of the work. The work consists of introduction, 3 chapters, 7 sub-chapters and conclusion, 163 pages in total. The short thesis synopsis, actuality of the research, research

³ Cohen E Kosovo and the New American Way of War // War Over Kosovo: Politics and Strategy in a Global Age / Edited by A. Bacevich, E. Cohen. Columbia University Press, 2001. p. 38-62

⁴ Michael Parenti – To Kill a Nation: The Attack on Yugoslavia. 2002.

⁵ Guskova E.Yu. - History of the Yugoslav Crisis (1990-2000). 2001.

⁶ Guskova E.Yu. - 1999 NATO aggression against Yugoslavia and the peace process. **2013.**

methodologies, scientific novelty and bibliography are presented in the introduction part of the thesis.

Chapter I - “Kosovo History and preconditions of the Crisis”- tells us the story of Kosovo from the ancient times until the disintegration of Yugoslavia and historical events and fact are analyzed in it taking place in the history of Kosovo. You can see how Serbs & Albanians were manipulating and using those facts to enhance their positions.

Chapter II - “the relationships of the USA and Yugoslavia before the Kosovo conflict”, consists of two paragraphs, where there is discussed the USA politics towards the Yugoslavia during the Cold War and after the end of it, from the disintegrated processes until the Kosovo conflict. III

Chapter III-“Kosovo conflict and the USA leadership in solving it” consists of three paragraphs. The first paragraph discusses the activity of the USA politics towards the Yugoslavia in parallel with the aggravation of the situation in Kosovo. The second paragraph involves the two and most important negotiations after failure of which the NATO started to bomb Yugoslavia. In the third paragraph, it is described, 78 days of military operation against Yugoslavia and the leader role of the USA in it. In the conclusion, we discussed and summarized the USA politics towards the Kosovo conflict and its consequences for Yugoslavia; here we highlight also the negative impact of the conflict and its further processes on Georgia.

Chapter I. The History of Kosovo and preconditions of the Crisis

§ 1. Kosovo from ancient times until 1918

For centuries, both ethnic Serbs and Albanians have lived in the Kosovo region, and their relationship leads us to labyrinths in the history of these two peoples.

In ancient times, on the territory of Kosovo, the supposed ancestors of only one people involved in the modern Serbo-Albanian conflict - the Albanians lived in the form of Illyrians and Dardanians, who were the part of Greco-Roman civilizations. This is evidenced by the fact that these peoples are mentioned by ancient authors – Pseudosylax (**Wilkes 1995:94**) and Appian of Alexandria (**Аппиан 1994**). The Kosovo region is officially part of the Roman Empire on the base of the Old and New Chronicles. In this period, as we see there is no talk about neither Albanian nor Serbian statehood. According to the historical sources, similar state formations were not existed on the territory of Kosovo during this period.

From the early Middle Ages, the territory of Kosovo was the arena of migration of different peoples. In VI-VII centuries Slavic settlement begins in this area, which Procopius (**James**

2014:96) refers to as Slavs. By this time, the Illyrians living in Kosovo are already adherents of the Christian religion. While Christianity among the new Slavs (Serbs), according to Constantine Porphyrogenitus, spreaded only at the beginning of the VII century.

In the VII-XI centuries, the Kosovo region was ruled by the Byzantine Empire, and at the same time, the share of ethnic Serbs in the region increased dramatically. According to Anna Komnenos, at the beginning of the 11th century, the majority of the population of Kosovo are already Serbs (**Anna Comnena. The Alexiade. Book II, p. 47**).

The Kosovo region became part of the Serbian kingdoms only in the XII-XV centuries. The special rise of the Kingdom of Serbia is related to the Nemanjic dynasty (1166-1371). It was during this period that the Serbian Ecclesiastical-Administrative Center was established on the territory of Kosovo.

It is noteworthy that during this period there were already separate Albanian and Serb states in the region. Despite their common religion, these two peoples are practically two different ethnic groups with two different state units. The absolute majority of the population in the Kosovo region at that time was already Serbs, however, as it is clear from the "Chronicles" of the Serbian kings (1330, 1348), Albanian settlements in the southern and southwestern part of Kosovo, i.e. Near the northern border of Albania, were still fixed.

After the defeat of the Ottoman Empire in the battles of Savra (1385) and the Kosovo Valley (1389) at the end of the 14th century, the "Sublime Porte" became a common enemy of Albanians and Serbs. After the appearance of the Ottoman Empire in the Balkans, a completely new stage begins in the history of both Albanians and Serbs and, consequently, the Kosovo region.

An event has been taking place on the territory of Kosovo since the 17th century, which had a significant impact on the demographic situation of the Serbs. We are talking about the forced deportation of Serbs from Kosovo in the XVII-XVIII centuries. This event was naturally stimulated by the Ottoman Empire's deliberate policy of settling Albanian muslims in Kosovo (mainly from the northern Albania). As a result, by the beginning of the 19th century, a deliberate increase in the share of the Albanian population at the expense of the deliberately reduction the Serb population in Kosovo was also observed.

From the beginning of the 19th century, the province of Kosovo was ruled by Albanian beys subordinated to Porta. In addition, as we have seen, the majority of the population in Kosovo were ethnic Serbs. With this in mind, the policy of the Ottoman Empire towards the Kosovo region is a sharp expression of the imperial principle of Divide et Impera (divide and rule). In addition, despite the predominance of the Serb population, the towns of Prizren and Peja in the Kosovo region became centers of the Albanian national movement in the late 1870s. It was from these cities that the Albanians began their struggle for statehood, which they finally achieved in 1912.

It is also noteworthy that the province of Kosovo was partially part of the newly formed Albanian state. Only after the London Conference in 1913, with the help of the Russian Empire, Kosovo became part of the Kingdom of Serbia, before that throughout the nineteenth and early twentieth centuries, the Kosovo region was constantly used as a pillar of the Albanian political-ideological platform.

In the early twentieth century, due to the ongoing events in the Balkans, the confrontation between part of the Kosovo region and the Serb and Albanian people in general has moved to the totally new historical stage. After the overthrow of the Sultan's government in 1908 and the coming of the Young Turks to the head of the Ottoman Empire, the Albanian National Movement became active, culminating in the creation of the first Albanian state in 1912.

The newly formed Albanian state included part of the Kosovo region, which, as has been repeatedly mentioned, was mostly populated by Serbs. Herewith, the creation of the state of Albania itself is related with the confrontation of that time two global, world political camps - the Triple Alliance and the Triple Entente. Thus, it must be said that during this period the annexation of part of the former Kosovo province to the Albanian state was part of a larger political plan by which the countries of the Triple Alliance - Germany, Austria-Hungary and Italy - acted against France, Great Britain and Serbia and Russian Empire as the main supporter of Serbia.

Part of the same big political game is the transfer of the former Kosovo province to the Kingdom of Serbia after the London Conference in 1913, where since 1903 the dynasty of Karadjeordjevich have been holding the throne. King Peter Karadjeordjevic of Serbia pursued a sharp pro-Russian course in his foreign policy. The direct result of which was Tsarist Russia's efforts to hand over Kosovo to the Kingdom of Serbia at a conference in London.

As we have seen, at the end of World War I and the collapse of the Ottoman Empire, a kingdom of Serbs, Croats and Slovenes was established in the Balkans. The Kingdom of Serbia was considered the leader of the mentioned Slavic kingdom. With the emergence of a new political reality created after the end of the war, according to which the Serbs entered the victors' camp, the Kosovo region became part of Serbia. Thus, in conclusion, it must be said that the province of Kosovo throughout the nineteenth and early twentieth centuries was an important hotbed of controversy, first within the Ottoman Empire, and later already in the regional and international arena. Although the issue of Kosovo is less visible in pre-World War I, post-war and post-war diplomacy, the region, as we have seen, has always been an important part of Balkan regional policy.

§ 2. Kosovo in 1918-1991

The entire twentieth century, much like the late nineteenth and early twentieth centuries, was marked with the developments around Kosovo directly reflect the international political situation in the Balkan region, in general. This is evident from the historical review above that includes the periodization of the history of Kosovo, which is very general and relative by itself; nevertheless, this is still traceable. The history of Kosovo between 1918 and 1945 is in fact divided into two parts: 1918-1941 was the period of growing Serbian influence in Kosovo, and 1941-1944 was the time of the international political conjuncture which shifted this advantage to the Albanian side. After the end of World War II, the Yugoslavia Socialist Federation was formed in the Balkans under the leadership of Josip Broz Tito, which also led to changed dramatically the situation in the Kosovo region. This time the focus was more on federal unity and centralization within socialist Yugoslavia rather than specifically on the national interests of Serbs, Albanians, or any other people in the Balkans. Tito focused on ethnic balance across the federation. This may explain his attitude towards the Kosovo region.

Initially, during the liberation of the Balkan region from the "Axis Power countries", the partisans took quite severe measures against the Albanians as "unreliable elements". This process lasted until the mid 1960s; however, in the 1970s, the contrary seemed to happen with Tito making close focus on the Albanian national interests, which was clearly evident from his position in the debate over the 1974 Constitution.

Thus, the developments in Kosovo follow a dynamic course throughout the twentieth century. Depending on the international political situation and the geopolitical situation around the Balkans, the political situation in the region is changing at the speed of light.

In 1969, the Serbs drafted a constitution for Kosovo autonomy, elevating the status of the region to a "province", and in 1974, the new constitution of the SFR Yugoslavia, as it became obvious, was granting the autonomous units of Serbia virtually federal rights, with the right to veto a number of legislative issues. In addition, the situation of the Albanians has improved in terms of health, social, educational, etc.

As it had been mentioned, the Yugoslavian Federation was built on the principle of relatively ethnic balance in Tito's time, and it was this starting point that put this balance above specific national views. The situation changed drastically after Tito's death, when Serbia was already the initiator of maintaining the federal unity of Yugoslavia. Most importantly, at this stage, the federal unity for Serbia was already directly linked to the national idea of creating a "Greater Serbia". Serbia's vision was that the leader of the unity of Yugoslavia should have been the Republic of Serbia.

Chapter II. The relations between the US and Yugoslavia before the Conflict in Kosovo

§ 1. The Relations between the US and Yugoslavia during the Cold War

The relations between the US and Yugoslavia during the Cold War were determined by the bipolar system in the world politics. It would be natural to start discussing these relations from 1948 when Yugoslavia withdrew from the range of influence of the USSR, which changed its nature and significance for the United States. This development defined the US and Yugoslavian relations for several decades.

In 1948, the conflict between Joseph Tito and J. Stalin, which led to the relations between Yugoslavia and the Soviet Union break and severe, which, according to the US Central Intelligence Agency, was a direct blow to the concept of Soviet expansion through communism. The disagreement between SFR Yugoslavia with the USSR was unexpected for the US, the reaction of the US Embassy in Belgrade though was instantaneous. The naval attaché wrote to Washington stating that "Tito alone will not be able to challenge the Soviets for long ... and if he really wants to do so, he will have the full support of the West, he has a good prospects and means for success and might solve our major problems in Europe" (**Mayers 1990:156**).

In the summer of 1948, the relations between the US and Yugoslavia improved. In July, the intergovernmental agreement on compensation for nationalized property in the United States was signed, and the US Treasury unblocked the Yugoslavian accounts in the United States (**Mayers 1990:157**). The following year, the administration of Harry Truman began providing economic aid to Belgrade (**Ambrose 1993:97**), and supplied goods to Yugoslavia that were banned from sale in socialist countries. These steps were taken in order to change the vector of Yugoslavia's foreign policy, which, as believed in the US, still maintained its anti-Western and pro-Soviet attitude. The agreement on food aid was signed in 1950, and in 1951 the agreement was made about the military cooperation between the United States and the SFR Yugoslavia.⁷ Since the early 1950s The H.Truman's administration began to view Yugoslavia as a partner in curbing the Soviet influence, and American economic aid became an instrument of White House to pressure the Yugoslavian leadership. At that time, the United States saw the strategic importance of Yugoslavia in various prospects.

In 1952, the United States, France, and Britain adopted a program to provide free economic assistance to Belgrade. Overall in five years, Washington has allocated USD 1.2 billion to the

⁷ Military Assistance Agreement between the Unites States and Yugoslavia. November 14, 1951.

Balkan Federation as loans, credits, arms, and food supplies. Moreover, the SFR Yugoslavia was the only socialist country to receive aid under the Marshall Plan. In 1948-1965 alone, up to two billion dollars in foreign investment was invested in its economy, most of which was American (**Павлов, Пашинцева 2010:187**). Such a policy put SFR Yugoslavia in a unique position compared to other communist countries. Region-wise, this was done in order to deprive the USSR of its sphere of influence in the Adriatic area, and strategically the idea was to make Yugoslavia attractive to other countries of the Soviet bloc. By pursuing this approach, the United States sought to stimulate Eastern European countries to pursue more independent policies and to shift away from Moscow's influence, as well as to show them that this approach could lead not only to survival but to prosperity (**Kaufman 2002:63**).

The early 1960s were marked by the debate in US top political circles about the US strategy in Eastern Europe which particularly affected SFR Yugoslavia. Its role was growing in line with the concept of a "strong Yugoslavia" implemented by the United States (**Павлов, Пашинцева 2010:188**). John F. Kennedy has appointed the famous US diplomat J. Kenan, indicating the significance of the SFR Yugoslavia for Washington. He considered the development of the relations between the US and Yugoslav and the strengthening of the SFR Yugoslavia as an independent policy entity for confrontation with the USSR as the main objectives of his work, hoping that the socialist camp countries would share the SFR Yugoslavia political and economic reforms.

Such policy was possible as a result of its successful lobbying by the Presidential Administration in the Congress. However, after resuming relations with the USSR in 1955, Yugoslavia successfully balanced between the two superpowers, which posed some problems for the US policy. The latter was forced to turn a blind eye to the Yugoslavia's double game in order to maintain its influence and curb the growing influence of the USSR. J.B.Tito, however, started making quite critical speeches against the US. He sharply criticized the US and Western Europe for their policies in Southeast Asia, Cuba, Cyprus, Congo, as well as for their stance on the issue of Berlin. The Yugoslavian president also made sever remarks about West Germany's arms and accused the United States and NATO of escalating international tensions and interfering in the internal affairs of African and Asian countries. At the same time J.B.Tito noted that his country's policy would not be pursued in line with the Soviet Union, even though the positions of the SFR Yugoslavia and the USSR coincided on many issues, i.e. the overall tone of Tito's speech was unpleasant for White House and was regarded negatively in the Congress. Due to this, American lawmakers decided to stop providing economic aid to Yugoslavia in 1961, despite Ambassador J. Kenen's disagreement on the matter.

the United States resumed cooperation with Yugoslavia in November 1961, and decided to supply the republic with 500,000 tons of grain. In May 1962, Koča Popovich, Foreign Minister of SFR Yugoslavia, arrived in Washington for discussions with the US President, Secretary of State and his Deputy. J. Kennedy expressed his intention to reinstate economic aid to Yugoslavia.

This set the stage for the first visit of a Yugoslavian president to the United States in the history of the United States and the SFR Yugoslavia, and in October 1963. In a welcome speech, J.F. Kennedy reaffirmed the US unwavering commitment in support of Yugoslavia. Both presidents expressed hope that relations between the two countries would develop in all fields. Thus, by the beginning of 1964, US-Yugoslavia relations emerged from the crisis, but at the same time the SFR Yugoslavia appeared internationally with sharp criticism of the US actions in Vietnam, which peaked in April 1968 when numerous government-managed rallies were held in Belgrade.

The US strategy towards Yugoslavia did not change even during the presidency of Richard Nixon. In the fall of 1970, R. Nixon's visit to Belgrade, which became the first visit of the US President to Yugoslavia. During the visit, Washington hoped to highlight the US interest in the independence and economic development of the SFR Yugoslavia to show that the US has no intention of distributing the spheres of influence, and to emphasize that it understands and respects the motives of Yugoslavian policy, including impartiality.

The US will maintain its strategic policy towards Yugoslavia even after Tito's death in 1980 and until the end of the Cold War. Yugoslavia will also play to the end of its balanced policy between the two superpowers, playing and benefiting from both, which will result in the end of the Cold War, when neither the United States nor Russia will be committed to helping maintain Yugoslavia's integrity.

Therefore, after the conflict between J.B. Tito and J. Stalin, the United States provided various forms of aid to Yugoslavia, thereby damaging the USSR's attempts to return Yugoslavia to its influence. Through maintaining its independence, Yugoslavia was heavily indebted to Washington, whose economic assistance played a major role in its economic success and prosperity. The uniqueness of such a policy lay in the fact that Yugoslavia remained a socialist state that did not seek to join the ranks of Western democracies and maintained growing good relations with the Soviet Union. Although there were different periods in the US and Yugoslavian relations, it can be said that for several decades they were constructive and mutually beneficial nature.

§ 2. The US and the crisis in Yugoslavia in the first half of the 1990s

In the late 1980s and early 1990s, US policy on the ongoing conflicts in Yugoslavia was characterized by uncertainty. By this time it was clear to many that the Soviet economy was weakening rapidly, centrifugal tendencies were gaining strength in the Soviet republics, and the pro-Western sentiment in Eastern Europe was growing - the Cold War was coming to an end. These developments also highlighted the diminishing role of SFRY (Socialist Federal Republic of Yugoslavia) for the United States and the West as a whole. After the end of the Cold War, a new military-political strategy of the United States became clear. The US should re-prioritize its foreign policy and define its new role in Europe and the world. While world events seemed to be going in favor of the US, great caution was needed in terms of foreign course changing.

Changing in the importance of SFRY to American diplomacy was evident in early spring of 1989. According to Warren Zimmermann, he arrived in Belgrade in April as US ambassador with a "new agenda" as he and Lawrence Eagleberger⁸ predicted that Yugoslavia would no longer be the "Cold War" "buffer" between the West and the Eastern bloc. Still, the fact that Yugoslavia ceased to be a "buffer" did not mean that it was nothing to the United States. It is noteworthy that already mentioned Balkan specialist L. Eagleberger, who was the US Ambassador to Belgrade from 1977-1981, became the Deputy Secretary of State in 1989. He also became the president's top adviser on the issues of Yugoslavia (which was falling apart). It was L. Eagleberger who in February 1991 expressed his vision for the further development of events after returning from Belgrade: "Blood is going to flow like a river" ("It is going to be bloody as hell"). L. Eagleberger believed that Yugoslavia was a European problem that could not be solved positively, so US intervention would only hurt these deals (**Power 2003: 253**).

In October 1990, US intelligence service prepared an analytical report on Yugoslavia, which presented a rather pessimistic scenario for its development in the near future. The document said that within a year SFRY (Socialist Federal Republic of Yugoslavia) would cease to exist as a federal state and disintegrate within two years, however, economic reforms would not be able to stop the disintegration process. According to analysts, Serbia will block the attempts of Croatia and Slovenia to secede, there will be an armed uprising in Kosovo, and Belgrade will incite the resistance of the Serb minority in Bosnia and Herzegovina and Croatia. Intelligence service warned that the resistance of Kosovo Albanians would be long overdue.

⁸ Lawrence Eagleberger - US diplomat, US Ambassador to Yugoslavia 1977-1981, US Secretary of State 1992-1993.

Analysts considered a full-blown war between the republics as unlikely, but they predicted serious conflicts on a national basis and the inability of the US and Europe to maintain the integrity of the SFRY. Intelligence service suggested that neither the Communist Party of Yugoslavia nor the Yugoslav People's Army could save the federation from disintegration. This was due to the fact that chaos reigned in the party, and the army lost its prestige, firstly because of its close ties with the party, and secondly because of the widespread belief that it is an institution dominated by Serbs. In fact, neither economic reforms, nor the army, nor the Communist Party, nor any political movement in Yugoslavia as a whole could fill the vacuum created after the death of I.B. Tito.

U.S. analysts have predicted that Republican leaders will turn to Washington for help, while federal and Serbian leaders - to maintain SFRY's territorial integrity, and Slovenes, Croats and Kosovars (Kosovo Albanians) - will hope to achieve better self-determination and human rights performance from the Americans. The report concluded that the United States would be involved into the conflict and "would be expected to respond to the conflicting demands of the parties." Thus, Washington was seriously predicting the rapid disintegration of Yugoslavia, which was to be accompanied by clashes, and there were great chances for those clashes to turn into something more large-scale.

The processes of the disintegration of Yugoslavia from the very beginning took place against the background of bloody conflicts. In 1990-1991, the George Bush's administration took a very restrained position regarding the possible disintegration of the Yugoslav federation and, in general, advocated the preservation of the territorial integrity of the countries, thereby trying to prevent changes in borders in Europe, which ultimately negatively affect European security. Slovenia, Croatia and Macedonia declared independence in 1991. In 1992 Bosnia and Herzegovina did the same. Literally the day after the proclamation of independence, Slobodan Milosevic sent the Yugoslav People's Army to Slovenia, but since Slovenia does not border on Serbia, the Serb community in Slovenia is relatively small, and the Slovenian army was well prepared for self-defense, there were no widespread wars and the war lasted only 10 days, after which the parties concluded a truce. In 1992, the independence of Slovenia was recognized by the European states. The Croatian War was relatively large-scale when the Croats confronted the local Serbs who wanted to create a separate republic on Croatian territory. In this battle, the Croats won convincingly through selfless struggle and international support, but losses on both sides amounted to thousands of killed, tens of thousands of wounded and refugees.

The Bosnian war was the most tangled. There lived 44% of Bosnian Muslims, 31% of Serbs and 17% of Croats (8 others) in Bosnia, who decided to form their own independent republics in the wake of the ongoing disintegration processes in the country. The coalition that came in 1990 soon disbanded. In 1991, Serbs left parliament in protest to form the Serbian National Assembly

(Skupština), with the president Radovan Karadzic. In 1992, Croats and Muslims declared independence. In the Bosnian war, really everyone was fighting against everyone. Serbs against Croats and Bosnians, Croats against these two. The Bosnian Muslims were in the worst situation, who were unprepared to face the war, although the Muhajirs from the Muslim world came to help.

The war was going on with terrible cruelty. There was already a threat of the Third World War, the Muslim world was already clearly threatening. Therefore, NATO was involved in the settlement of the conflict. In 1995, a military operation was launched with Russia against the Serbs, and not only. The Dayton Agreement was signed, which provided for the creation of a complex state configuration, as well as the deployment of peacekeeping forces in Bosnia. The war resulted in great human casualties killing up to 100,000 people, including up to 50,000 civilians.

Chapter III. The Kosovo conflict and US leadership in its resolving

§ 1. US activation on the Kosovo issue since 1998

In the late 1990s, the United States turned its attention to one part of Serbia, Kosovo. 90% of Kosovo's population were ethnic Albanians, whose dissatisfaction with the discriminatory treatment by the Serbian nationalist government was growing. It should be noted that until 1989, the Kosovo side had broad autonomy within the Republic of Serbia. But in 1989, Serbian President Slobodan Milosevic, due to the growing separatist sentiment of Albanians, abolished Kosovo's autonomous status and placed it under direct rule in Belgrade, causing indignation of local Albanians. When Albania's financial collapse in 1997 was followed by the disbandment of the National Army, much of its weapons were acquired by the radical ethnic Albanian wing of Kosovo, the Kosovo Liberation Army (hereinafter KLA). As soon as the "Kosovo Liberation Army" openly demanded the secession of Kosovo from Serbia, Slobodan Milosevic tried to quell the Kosovo uprising through Serbian semi-paramilitary forces, who, by intimidating the Albanians, forced them to leave the country (**William R. Keylor, 2015:696**).

In early 1998, the KLA increased the number of attacks on Yugoslav officials and law enforcement officials, on civilian Serbs, as well as on Albanians who supported the SRY's (Socialist Republic of Yugoslavia) central government. In February, Belgrade had to launch a large-scale operation in the region with the involvement of additional police forces. In response, the KLA appealed to all battle worthy Albanian men to take up arms and join its ranks. Thus, the sharp aggravation of the situation in the Autonomous Region of Kosovo has demonstrated the need for the United States to intensify its Balkan policy.

In February 1998, US President B. Clinton sent State Department Special Envoy Robert Gelbard to collect information on the growing crisis in Kosovo. At a press conference, the diplomat said that "by its actions, the KLA is a terrorist group." During his stay in Belgrade, he praised Yugoslavia's cooperation in the Dayton talks, noting that the United States is particularly grateful for the support provided by S. Milosevic. Regarding the situation in Kosovo, R. Gelbard noted that the United States attributed most of the violence to the police, but also condemned the unacceptable violence in Kosovo by terrorist groups, in particular, the KLA. At the same time, the State Department called the KLA a terrorist organization, whose activities are financed by the heroin trade and funds received from Islamic states.

In a short time, the tone of American diplomats has changed. Secretary of State Madeleine Albright has become Belgrade's harshest critic, saying the United States is not going to watch the Serbian government doing in Kosovo that it has long been unable to do in Bosnia and Herzegovina (**Erlanger 1998:6**). Comparing Kosovo with Bosnia and Herzegovina said a lot. On the one hand, it had to remind Belgrade of the consequences for the Bosnian Serbs of US and NATO support for Croats and Muslims in Bosnia and Herzegovina, on the other hand, it was a signal to the world community that the Serbs, like in the first half of the 90s of the last century carried out repressions in line with the policy of "Great Serb chauvinism", therefore, the civilized world must prevent this.

In March, two special sessions of the Contact Group on the Situation in the Balkans were held, which included representatives from the United States, Russia, Great Britain, France and Germany. On March 9 in London, M. Albright said that the situation in Kosovo could have very serious consequences for the region as a whole, so the Serbs should not be allowed to be convinced that this is an internal affair of Yugoslavia. According to him, the violence was initiated not by the Albanians, but by S. Milosevic, who at the same time deprived the Albanians of the autonomy that they possessed during the time of I.B. Tito. The Secretary of State tried to convince her colleagues that the KLA would not have been created if Serbia did not constantly restrict the rights of the Albanians.

As the crisis continued, fears grew in some US circles about their possible involvement in a new international conflict. According to M. Albright's memoirs, the administration was not interested in participating in the new confrontation, which posed a serious threat to the use of force, and the National Security Council and the Pentagon were increasingly unhappy with the statements of the Secretary of State (**Albright 2003: 383**). The Ministry of Defense did not want to continue its mission in Bosnia and Herzegovina, much less was interested in participating in another operation in the Balkans. The Pentagon's restraint was also prompted by a possible transformation of air-to-ground operations, which could lead to significant losses.

On June 9, the United States froze the assets of Yugoslavia, prohibited the Americans from investing in Yugoslavia, and on June 11, a meeting of NATO defense ministers was held in Brussels. It was decided to use military force against the Serb army in Kosovo, as well as to conduct air maneuvers in Albania and Macedonia. According to US Secretary of Defense William Cohen, the US and NATO had every right to do so.

Since the announcement of the possibility of using coercive measures against Yugoslavia, the question of their legal side has become more and more frequent. On the one hand, only the UN Security Council could give legal status to the use of military force, on the other hand, it was clear that Russia would use its veto. China, the second permanent member of the Security Council, was likely to do the same. This was well understood in Washington, and NATO Secretary General Javier Solana justified the threat of the use of force by NATO by stating that the Security Council could not adopt a resolution authorizing the use of force (**Guichard 1999: 27**).

M. Albright said that a Security Council resolution is desirable but not required. According to her, the aggravation of the situation in Kosovo poses a serious threat to regional security and peace, therefore the world community had grounds for taking one or another measure in accordance with Article 51 of the UN Charter. It should be noted that this article provides for the right to individual or collective security in the event of an armed attack on a UN member. Yugoslavia did not attack anyone, it carried out operations on its territory against separatist groups aimed at separating Kosovo from Serbia, therefore, neither Article 51 of the UN Charter nor its other norms allowed the use of force against Yugoslavia.

By mid-summer, armed clashes in Kosovo intensified again. On August 12, 1998, NATO Secretary General Javier Solana issued a statement in which he said that if military confrontation and violence against civilians in Kosovo continued, the North Atlantic Alliance would be forced to plan possible military peacekeeping operations to resolve the crisis. Experienced American diplomat Richard Holbrooke, then the US special envoy to Yugoslavia, signed a temporary agreement with Milosevic on October 13, 1998, to withdraw the regular Serb army from Kosovo. However, in order to renew the policy of intimidation of the Kosovars, armed groups of ethnic Serbs remained in Kosovo (**William R. Keylor, 2015: 696**). In addition, senior NATO officials, Generals Wesley Clark and Klaus Naumann, met with President Milosevic in Belgrade on October 24-25 to try to convince him of the need to end the violence. It is noteworthy that the diplomatic activity of the United States and NATO had a temporary effect and the hostilities proceeded relatively slowly, but the situation remained extremely tense. Since the beginning of 1999, the controversy has flared up with renewed vigor. Four Serbian police officers were killed in the attack by the Kosovo Liberation Army on the Yugoslav police. In response, on January 15, 1999, another tragedy occurred in the Kosovar village of Racak, where the Serbs staged a

massacre against the Albanians, as a result of which 45 civilians were killed. For the sake of objectivity, it should be noted that the "Kosovo Liberation Army" responded to the Serbs with no less inhuman methods. Massacres, mass rapes and ethnic cleansing became commonplace on both sides, but due to the inequality of power, all of this had apparently a much greater impact on the Albanians.

Against the backdrop of the inhuman policies of the Yugoslav government, NATO increasingly considered the use of force as an alternative, for which serious military training began in the relevant military structures of the Alliance, but despite military training, the focus was still on political resolution of the crisis.

§ 2. Negotiations in Rambouillet

On January 29, a contact group meeting was held in London at which the United States supported a proposal for the Yugoslav and Kosovar Albanians to begin negotiations on February 6 in Rambouillet, France, co-chaired by France and the United Kingdom. On January 30, the NATO leadership suggested that the parties to the conflict agree on negotiations, otherwise they threatened to strike them. Although the appeal was directed at both Belgrade and the Albanians, it was clear that the bombing threat was directed against Yugoslavia. UN Secretary General Kofi Annan also called for full and unconditional agreement to peaceful dialogue as the only way to resolve the crisis.

Starting work in Rambouillet gave serious hope of success, despite the US urging the OSCE to develop a plan to evacuate its observers from Kosovo in the event of a failed negotiation. The mediators noted with satisfaction that everyone works as a friendly team and that the differences of opinion that arise from time to time are also of a constructive nature. The parties should discuss the Kosovo problem-solving principles developed by the contact group. Interestingly, the delegations were offered only separate sections of the "Interim Agreement on Peace and Self-Government in Kosovo and Metohija", which contained a "Framework Document" and three annexes. The draft specified the problems of the Kosovo Constitution, elections to the self-governing bodies and the judiciary. A week later, the delegations were presented with an annex on economic issues.

The first half of the conference ended on 13 February - the foreign ministers of the contact group member countries met in Paris to decide whether it made sense to give the negotiators extra time. International mediators moved between the first and second floors of the fort, where delegations were housed in separate rooms, and moved their proposals from one hall to another.

The US Secretary of State had arrived in Paris earlier than the other ministers and soon left for Rambouillet, however, it was clear that it was doubtful that the US would act as an objective mediator, for before the start of the negotiations M. Albright said that if the negotiations failed because of the Serbs, the US and NATO would be ready to launch air strikes (**Dahlburg, Marshall 1999:1**). Thus, the United States would not consider drastic measures against the Albanians if the diplomatic failure had been caused by them. But the Secretary of State nevertheless tried to make her participation in the negotiations impartial: on February 14, she met with both delegations at the same table, demanding that they comply with the demands of the international community (**Perlez 1999:1**).

It should be noted, that on February 17, when negotiations were still going on, US Secretary of Defense W. Cohen ordered an additional transfer of 51 military aircraft in Europe in order to inflict a possible air strike on Yugoslavia (**Myers 1999:14**).

In Rambouillet, Milosevic agreed with the Kosovar Albanians' demand for a referendum on Kosovo's political future three years later, but given the overwhelming majority of Albanians in Kosovo and the growing ethnic hatred between Albanians and Serbs in recent years, the referendum would no doubt end in a victory for the parties supporting Kosovo's independence. However, the draft document also included a military unit, according to which, after the signing of a peace agreement, a contingent of 30,000 NATO members will be automatically deployed in Kosovo. The document says that the parties are proposing to the North Atlantic Alliance to create and lead armed forces to ensure compliance with the agreement. This force may include representatives from non-NATO countries, but in any case, the force will be led by the Alliance. The document provided that NATO would have the right to control and regulate ground movements in Kosovo, including the forces of the parties. It was assumed that NATO forces would have full freedom of movement and, at the same time, they would not be held liable for any damage that might be caused by them in the performance of their tasks. According to the document, the NATO-appointed commander has the right to control the airspace over Kosovo, as well as the 25-kilometer common security zone (from the administrative border of Kosovo to the depths of Serbia). The annex provided that NATO personnel were entitled to free and unrestricted access to the entire territory of Yugoslavia, including the surrounding airspace and territorial waters. The Serbian president rejected the military provisions of the agreement, which led to the failure of the negotiations.

§ 3. US-NATO military intervention and deployment of peacekeeping forces

In March, NATO repeatedly warned the Yugoslav authorities that NATO would be forced to launch a military operation if it did not suspend military operations in Kosovo and did not agree with Rambouillet's proposals, but Milosevic ignored the calls, declared the state of martial law in the country in connection with a possible attacks by NATO and began the mobilization of military resources, in response to which on 24 March 1999 NATO decided to launch Operation Allied Forces and began air raids on Yugoslav military targets within hours of the end of the session.

From the beginning to the end of the war, the bombing was systematic. They did not stop for a single day. NATO named five conditions for their suspension, which S. Milosevic had to fulfill:

- Termination of military operations;
- Withdrawal of military, paramilitary and police formations from Kosovo;
- Deployment of international forces in the country;
- Return of refugees;
- Political regulation in accordance with the Rambouillet Agreement.

It was supposed in Washington that Yugoslavia would agree to the US terms within a few days, a maximum of two weeks (**Kellemans 2002:293**), but this did not happen. Due to this, their strength and intensity gradually increased as the attacks continued. Already on March 31, at the request of NATO Commander-in-Chief Wesley Clark, a decision was made to spread the bombing on Belgrade (**Clark 2007: 212**), and on April 19, attacks were launched throughout Yugoslavia to paralyze the country's economic life, destroy the military-technical base, and exert a powerful psychological impact on the entire nation and the leadership of the state.

In addition to achieving the immediate goals of the bombing, the United States had the opportunity to exhaust old weapons, as well as test new ones in combat conditions. During the war, the Pentagon tested modern aircraft and naval missiles, self-propelled cluster bombs and other weapons. The modernized and new systems of intelligence service, command, communications, navigation, electronic warfare, security were tested in real combat conditions. Issues of interaction between different types of the armed forces, aviation and special forces were worked out. The operation in Kosovo demonstrated the superiority of the United States in the military use of high technologies and its ability to strike other countries with relative impunity. On March 28, on the fifth day of the bombing, a massive exit of Albanians from Kosovo began, provoked by a powerful attack by the Yugoslav army. By launching military operations, NATO actually untied Belgrade's hands to restore order in Kosovo. If after the signing of the Holbrooke-Milosevic Agreement, a significant part of the Yugoslav army was withdrawn from the region, then after the start of the war, the Yugoslav authorities with renewed vigor began a fierce battle

with the KLA. After several months of relative rest, it was able to seriously regain its strength. As a result, the Albanians put up serious resistance to the Serb forces, which intensified operations and also affected the situation of the civilian population. At the same time, the only reason for the aggravation of the situation, named in Brussels, was the Yugoslav campaign of ethnic cleansing. After weeks of bombings and the fiftieth anniversary of the North Atlantic Alliance, Yugoslavia was still resisting, though it was clear it would not last long. The society, mainly European, gradually began to demand an end to the war.

On June 9, the representatives of Yugoslavia and NATO, after long consultations, signed a military-technical agreement in the Macedonian city of Kumanovo, as a result of which on June 10, H. Solana announced a halt to the bombing. The same day B. Clinton delivered a special speech to the nation, saying that victory had been achieved in Yugoslavia for a safer world, America's democratic values, and for a name of a stronger America.

Eventually, NATO planes carried out up to tens of thousands of bombing operations against military targets and civilian infrastructure throughout Serbia for 78 days. It was at this time that Serbian paramilitary groups intensified their brutal campaign of ethnic cleansing against Kosovo ethnic Albanians. The airstrikes campaign ended on June 10, when Milosevic agreed to withdraw Yugoslav troops from Kosovo, as well as to deploy NATO ground forces in Kosovo. On June 10, 1999, the UN Security Council adopted Resolution 1244, in which it welcomed the adoption by Yugoslavia of the principles governing the settlement of the Kosovo crisis, including the cessation of violence and the withdrawal of the military contingent.

It should be noted that the operation "Joint Forces" was unauthorized and was carried out in violation of international law, due to the fact that the relevant UN Security Council decision was not made and could not be taken due to opposition from Russia and China. Given this situation, the US and NATO decided to put humanitarian principles above international law in order to avoid a humanitarian catastrophe in the heart of Europe. UN Secretary-General Kofi Annan has strongly criticized the US-NATO joint action, saying "the UN Security Council is the only source of legitimacy for the use of force", but it is clear that in this particular case it is also one of the foundations of the UN. The conclusion of the Independent International Commission also showed that the Kosovo issue was controversial. The Commission considered the joint US-NATO operation illegal on the one hand, because it did not follow the rules set by the UN Charter, and on the other hand, justified this intervention based on the principles and norms embodied in the same Charter.

Conclusion

Thus, in ancient times, the territory of Kosovo was inhabited mainly by Illyrians, who are considered by the modern Albanian people as their ancestors. Serbs came to the Balkans only in the VI-VII centuries - and their influence in the region gradually increased. The later created Arber principality, as well as the Kosovo region, was ruled from Byzantium in the XI-XII centuries, although the first Albanian kingdom did not include the territory of modern Kosovo.

The Kosovo Territory became a part of the Kingdom of Serbia only in the XII-XV centuries. A special rise of the Kingdom of Serbia is associated with the Nemanji dynasty (1166-1371). It was during this period that the Serbian spiritual and administrative center was founded on the territory of Kosovo. After the defeat of the Ottoman Empire in the battles of Savra (1385) and the Kosovo Valley (1389) at the end of the 14th century, the "Sublime Porte" became a common enemy of the Albanians and Serbs. After the arrival of the Ottoman Empire in the Balkans, a completely new stage begins in the history of both Albanians and Serbs, and, consequently, of the Kosovo region.

Thus, there are facts in the history of Kosovo that both Serbs and Albanians can speculate, but the fact is that Kosovo has been part of the Serbian state and culture for centuries. Kosovo has never been a separate state and has never been part of Albania, with the exception of the annexation of a small part of it by Italy to Albania during World War II, which returned to Serbia after the end of the war.

During the Cold War, Yugoslavia was one of the top priorities of US foreign policy and should serve as an example for socialist camp countries to see the benefits of good relations with the United States, independently from Moscow. After the end of the Cold War, Yugoslavia was no longer as important to the United States, though it did not become insignificant. The rise of separatist forces and the civil war have not come as a surprise to the United States. Washington realized that this could not be avoided, as well as the impending bloody war that would last for some time. As a result, the United States, which, in fact, was not against the collapse of Yugoslavia, did not want to intervene in the war. The US verbally supported the Yugoslav central government, but did not provide financial assistance, despite numerous requests from Belgrade.

The position of the George Bush administration was that Yugoslavia should remain united, but if any republic wants to secede from it, it should do it peacefully. This position of the United States was due to the fact that they were waiting for the development of events. Given their familiarity with the situation in the Balkans, as well as with the internal situation in the United

States, they initially allowed the Europeans to play a leading role, although since 1992 the United States was actively involved in solving the Balkan problems.

In 1998-1999 the US policy regarding the crisis in Kosovo was indirectly related to its previous actions in the Balkans and was a logical continuation of the policy of protecting the new democracies of Southeast Europe from destabilization and refugee flows, as well as ensuring peace and security in the region, and in parallel, his geopolitical interests - to settle in the Balkans. At the same time, under the leadership and ambitions of the United States, NATO underwent a transformation from a defense alliance into an offensive-defensive organization, the area of operation of which was not limited to the territories of its member states. Following the success in Dayton, the United States has acted confidently in the Kosovo crisis.

The Kosovo problem was not new to the United States. They had been observing the situation since the Cold War, and since the early 1990s, the situation of the Albanians in the region had been a constant concern of Washington. The sharp escalation of the crisis in Kosovo in 1998 did not come as a surprise to the United States, which assumed such a development of events and considered possible scenarios for its development and its role in it. The restrained position of the United States, which manifested itself at the beginning of the crisis, changed since 1998 with direct criticism of Yugoslavia and personally S. Milosevic. Criticizing the government of Yugoslavia, the United States repeatedly appealed to the constant suffering of the civilian population, which undoubtedly took place in Kosovo, but at the same time it must be said that the goal of Yugoslavia was not the fight against the civilian population, but the fight against aggressive terrorist groups whose goal was to seize historical lands within the borders of Serbia, recognized by the international community as belonging to Serbia. In the spring of 1998, it became clear to the United States that ending the conflict with NATO assistance might require military intervention, similar to the Bosnian conflict.

Summing up, we can say that the Kosovo crisis of 1998-1999 was one of the most brutal and inhuman processes in Europe since the Second World War. The results show that the Serbian government failed to take adequate and reasonable political steps to curb Albanian separatism and lost its recognized borders, while NATO, using "inhuman methods", ignoring international norms and principles, was able to stop the humanitarian catastrophe and "won unbeautifully"⁹.

After the end of the Cold War and the collapse of the socialist camp, the process of expanding the American sphere of influence in Europe became obvious, which Russia could not resist and was forced to retreat. Serbian President Slobodan Milosevic learned nothing from "previous lessons", especially from NATO's intervention in Bosnia, and repeated the same

⁹ Winning Ugly: NATO's War to Save Kosovo, Ivo H. Daalder, Michael E. O'hlanlon. 2000.

mistakes. We think that in the interests of the country, Slobodan Milosevic should have started changing his foreign policy priorities and, instead of economically and politically weak Russia, think about cooperation with the Western world, the beginning of which would be to agree on the terms of negotiations. Although some of the conditions were unacceptable, the Serbian leadership at the time did not realize that it simply had no other choice and that it could not be protected by “coreligionist” Russia, which itself had many problems within the country. Milosevic was unable to free himself from Russian influence, which apparently would never advise him to agree to any US proposal. Even in the event of a diplomatic agreement, the process could at least develop in Serbia's favor, and the country would not face the disastrous consequences of losing control of its recognized territory.

The worst consequences of Serbia's mistakes in 1998-1999 came in 2008, when the United States and more than 100 other states recognized Kosovo's independence.

The "Kosovo crisis" and the precedent of the recognition of Kosovo's independence had a disastrous effect on Georgia as well. After the Russian-Georgian war in 2008, Russia annexed Abkhazia, and the so-called South Ossetia were recognized as independent states. Due to a number of factual circumstances, the Kosovo conflict was significantly different from the conflicts in Abkhazia and the Tskhinvali region. It was this fact that gave Russia the character of an aggressor, therefore the entire civilized world condemns it. Despite this fundamental difference, which makes it unacceptable to view these conflicts as absolutely identical events, the main argument of Russian Prime Minister Vladimir Putin regarding the recognition of Abkhazia and the so-called South Ossetia, was: “If the independence of Kosovo can be recognized, why not Abkhazia and Ossetia?”.

It is precisely because of the fundamental differences that the United States has a different approach to the Kosovo and Georgian conflicts. The US policy on the Kosovo crisis was prudent, reasonable and logical, given the general development of events in the Balkans, the serious mistakes made by the President of Serbia, as well as the US strategic policy to expand its policy eastward. The events in Kosovo should become a good example for our country so that it does not make the same mistakes as the Serbian government and constantly deepens our relations with our strategic partners - the United States and the European Union, which are the most developed, strong and democratic parts of the modern world.

Finally, it is obvious that the interests of large states have a great influence on the development of ethno-confessional conflicts in small states, as well as on their final resolution, since the opposing sides in a small country always try to get strong supporters outside the country. Even countries that have the ability to interfere in the internal affairs of other countries cannot be tempted to assume the role of mediator or arbiter in accordance with their strategic interests.

Published scientific papers:

1. The Kosovo conflict and NATO military intervention in 1999. History, Archeology, Ethnology, Number V, 2021, p. 287-296.
2. The Islamic Factor in the Kosovo Crisis (1998-1999). Herald of Oriental Studies, Volume V, 2022.
3. NATO Military Intervention in Kosovo: A Legal Political Analysis. Life and the Law, N3-4 (55-56), 2021.

Participation in the conference:

1. XX Annual International Conference on American Studies. TSU, Tbilisi 2019 23-25 May. Report topic: US role in the war NATO against Yugoslavia.